

An. VI. Nr. 2-3.

LUCEAFĂRUL.

Sibiu, 1 Februarie st. v.

1907.

SUMARUL.

Octavian Goga . . .	Chemarea preoțimii noastre.	V. Pop	„Canoștințe vechi“ (schiță).
Alexandra Ciara . . .	Adaceri aminte (II).	Z. Bârsan	Scrisoare (poezie).
I. Graur	Dela noi: Popa Solomon.	G. Bogdan-Daică	Scrisori din București (VII): Cum se face știința cite-odată.
I. Bajor	Din „Sonete ferecate 'n zale“ de Rückert.	I. U. Sorica	Birăuitori (poezie)
I. Borcia	Iligenia în Taurida de Goethe Act. II. Scena a doua.	Cronica:	Revista teologică, Mercare de Prance, etc.
M. Cantan	Din „Morții mei“ de P. Heyse.	Dări de seamă: I. Dama — C. Sandu-Aldea, Doaă neamari.	
„	Osînda (poezie).		

Ilustrațiuni: Vederi din România și Tip de Româncă.

ABONAMENT:

Austro-Ungaria:

1 an	12 cor.	Ed. de lux	20 cor.
6 luni	6 „	„ „ „	10 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 7 cor.

România și în Străinătate:

1 an	16 cor.	Ed. de lux	25 cor.
6 luni	8 „	„ „ „	15 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 12 Cor.

La cerere trimitem nameré de probă.

Abonamentele, plătite înainte, sînt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiu (Nagyszeben).

A apărut în editura revistei „Luceafărul“

A. O. Maior

Biblioteca Copiilor

Vol. II

numeroase ilustrațiuni.

Cel mai potrivit dar pentru

→ copii. ←

Prețul: Cor. 1.60, Lei 2.—

Omer

ILIADA

12 cîntari traduse în versuri

de

George Murnu

→ ca ilustrații admirabile. ←

Primul volum din
Biblioteca scriitorilor Străini.

Prețul: Cor. 4.—, Lei 5.—

↔ plus porto postal 20 bani. ↔

Pin. 72

27 OCT 2019

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ

sub îngrijirea dlor: Octavian Goga și Octavian C. Tăslăuanu.

Ca colaborarea dlor: I. Agârbiceanu, Zaharie Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. Ioan Borgia, V. Cioflec, Alexandru Ciura, Maria Cunțan, Dr. Ioan Lupaș, Dr. George Murnu, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Simionescu-Rîmniceanu.

ORICE REPRODUCERE OPRITĂ.

Chemarea preoțimii noastre.

Din prilejul apariției unei reviste, am tipărit, în cronica unui număr trecut al »Luceafărului«, câteva rînduri fragmentare, cari atingeau chemarea preoțimii noastre. Acele câteva cuvinte drepte, dar neobișnuite, poate, prin sinceritatea cu care s'aũ rostit, aũ avut darul de-a preocupa, cîtva timp, lumea noastră pașnică, cu această chestiune. S'aũ găsit, se 'nțelege ca totdeauna, tot soiul de tilcutorî. Ceî răi și ceî nepricepuți nu aũ dreptul la nici o deslușire, dar cititorîi noștri o pot cere aceasta. De altfel, problema e de mare însemnătate pentru noi și dela rezolvirea ei afirmă mari interese ale neamului nostru.

Să începem aceste rînduri cu constatarea unui adevăr istoric: credința religioasă a poporului românesc a fost determinată, din cel mai depărtat trecut și pînă astăzi, — nu de erudiția preoțimii ci de înclinările sufletești ale acestui neam. Sufletul românesc a simțit totdeauna poezia mare a celor necuprinse, a avut adîncimea care s'a înfiorat de tainele naturii, a fost înzestrat cu acea închipuire fecundă care știe făuri un răspuns misterelor nedeslegate de truda minții.

De aceea simțul religios al nostru n'a rămas nicicînd îngrădit între poruncile rigide ale unui raționament sec; de aceea a fost, pentru sufletul românesc, mai potrivită strălucirea mare și poezia tainică a bisericii răsăritene și tot această împrejurare explică și revărsarea bogată a sentimentului nostru religios în mulțimea de colinde și legende.

A fost în trecut o urmare firească a stării noastre politice, că preoțimea nu a putut să-și distîgă o erudiție a tagmei sale. Nu aũ fost preoții trecutului nostru o seamă de oameni cu îndeletniciri superioare de cărturari. Toate izvoarele istorice, cari oglindesc starea preoțimii noastre din trecut, dovedesc aceasta. Astfel se explică și împrejurarea, că scînteia reformatiei, care a aprins sufletele și aici în Ardeal, n'a atins poporul nostru. În acele vremuri de tulburare, cînd tocmai în această țară e o hîrtuire pătimașă între susținătorii catolicismului, a cărui catapeteazăză troznea, și între ucenicii îndărătnicului apostol dela Vittembergă, credința veche a poporului nostru nu e supusă nici unei clipe de îndoială. În această vreme cînd se daũ lupte aprige între două tabere de oameni, cînd interpretările de dogme sînt aproape singura hrană a tiparului neîndemînat, cînd profesiile de credință se făceau și de-oparte și de alta cu mult sgomot și cu o patimă mai viforoasă ca a părintelui dela »Telegraf«, — atunci preoțimea, care grija creștinii de lege românească, păstra tradițiile vechi ale toiagului de păstorire. Nu știaũ acești preoți latinește sau grecește, nu-și băteau capul cu interpretări științifice de dogme sau canoane, ci ca niște părinți ce erau, daũ hrana sufletească trebuincioasă poporului, cetindu-î din cărțile sfinte. Din aceste cetanii se cobora înțelepciunea slovei în sufletul acelor iobagi obidiți, cari după povața acelor cărți și-aũ păstrat totdeauna curățenia moravurilor în viața lor patriarhală, iar din poezia înflorită a scripturii aũ

✓ P 2305

Univ. "Petru Maior" Tg. Mures

SUMARUL.

Octavian Goga	Chemarea preoțimii noastre.	V. Pop	„Cunoștințe vechi“ (schiță).
Alexandru Ciara	Aduceri aminte (II).	Z. Bârsan	Serisoare (poezie).
I. Graur	Dela noi: Popa Solomon.	G. Bogdan-Daică	Scrisori din București (VII): Cum se face știința cite-odată.
I. Bujor	Din „Sonete îerecate 'n zale“ de Rückert.	I. U. Soricu	Birailorî (poezie)
I. Borcea	Ifigenia în Taurida de Goethe Act. II. Scena a doua.	Crònica:	Revista teologică, Mercure de France, etc.
M. Cunțan	Din „Morții mei“ de P. Heyse.	Dări de seamă: I. Dama — C. Sanda-Aldea, Două neamuri.	
„	Osinda (poezie).		

Ilustrațiuni: Vederî din România și Tip de Româncă.

ABONAMENT:

Austro-Ungaria:

1 an . . . . . 12 cor. Ed. de lux . . . . . 20 cor.
6 luni . . . . . 6 „ „ „ „ 10 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 7 cor.

România și în Străinătate:

1 an . . . . . 16 cor. Ed. de lux . . . . . 25 cor.
6 luni . . . . . 8 „ „ „ „ 13 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 12 Cor.

La cerere trimitem numere de probă.

Abonamentele, plătite înainte, sînt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiu (Nagyszeben).

A apărut în editura revistei „Luceafărul“

A. O. Maior

Biblioteca Copiilor

Vol. II

numeroase ilustrațiuni.

Cel mai potrivit dar pentru

→ copii. ←

Prețul: Cor. 1.60, Lei 2.—

Omer

ILIADA

12 cîntari traduse în versuri

de

George Murnu

→ ca ilustrații admirabile. ←

Primul volum din
Biblioteca scriitorilor Străini.

Prețul: Cor. 4.—, Lei 5.—

→ plus porto postal 20 bani. ←

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ

sub îngrijirea dlor: Octavian Goga și Octavian C. Tăslăuanu.

Cu colaborarea dlor: I. Agârbiceanu, Zaharie Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. Ioan Borgia, V. Cioflec, Alexandru Ciura, Maria Cunțan, Dr. Ioan Lupaș, Dr. George Murnu, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Simionescu-Rimniceanu.

ORICE REPRODUCERE OPRITĂ.

Chemarea preoțimii noastre.

Din prilejul apariției unei reviste, am tipărit, în cronica unui număr trecut al »Luceafărului«, câteva rînduri fragmentare, cari atingeau chemarea preoțimii noastre. Acele câteva cuvinte drepte, dar neobișnuite, poate, prin sinceritatea cu care s'au rostit, au avut darul de a preocupa, citva timp, lumea noastră pașnică, cu această chestiune. S'au găsit, se 'nțelege ca totdeauna, tot soiul de tilcuitori. Ceî răi și ceî nepricepuți nu au dreptul la nici o deslușire, dar cititorii noștri o pot cere aceasta. De altfel problema e de mare însemnătate pentru noi și de rezolvirea ei atîrnă mari interese ale neamului nostru.

Să începem aceste rînduri cu constatarea unui adevăr istoric: credința religioasă a poporului românesc a fost determinată, din cel mai de departat trecut și pînă astăzi, — nu de erudiția preoțimii ci de înclinările sufletești ale acestui neam. Sufletul românesc a simțit totdeauna poezia mare a celor necuprinse, a avut adîncimea care s'a înfiorat de tainele naturii, a fost înzestrat cu acea închipuire fecundă care știe făuri un răspuns misterelor nedeslegate de truda minții.

De aceea simțul religios al nostru n'a rămas nicîcînd îngrădit între poruncile rigide ale unui raționament sec; de aceea a fost, pentru sufletul românesc, mai potrivită strălucirea mare și poezia tainică a bisericii răsăritene și tot această împrejurare explică și revărsarea bogată a sentimentului nostru religios în mulțimea de colinde și legende.

A fost în trecut o urmare firească a stării noastre politice, că preoțimea nu a putut să-și câștige o erudiție a tagmei sale. Nu au fost preoții trecutului nostru o seamă de oameni cu îndelelniciri superioare de cărturari. Toate izvoarele istorice, cari oglindesc starea preoțimii noastre din trecut, dovedesc aceasta. Astfel se explică și împrejurarea, că scînteia reformăției, care a aprins sufletele și aici în Ardeal, n'a atins poporul nostru. În acele vremuri de tulburare, cînd tocmai în această țară e o hîrțuire pătimașă între susținătorii catolicismului, a cărui catapeteazămă troznea, și între ucenicii îndărătnicului apostol dela Vittembergă, credința veche a poporului nostru nu e supusă nici unei clipe de indoeală. În această vreme cînd se dau lupte aprige între două tabere de oameni, cînd interpretările de dogme sînt aproape singura hrană a tiparului neîndemînat, cînd profesiile de credință se făceau și de-o parte și de alta cu mult sgomot și cu o patimă mai viforoasă ca a părintelui dela »Telegraf«, — atunci preoțimea, care grija creștinii de lege românească, păstra tradițiile vechi ale toiagului de păstorire. Nu știau acești preoți latinește sau grecește, nu-și băteau capul cu interpretări științifice de dogme sau canoane, ci ca niște părinți ce erau, dau hrana sufletească trebuincioasă poporului, cetindu-î din cărțile sfinte. Din aceste cetanii se cobora înțelepciunea slovei în sufletul acelor iobagi obidiți, cari după povăța acelor cărți și-au păstrat totdeauna curățenia moravurilor în viața lor patriarhală, iar din poezia înflorită a scripturii au

tors, cu închipuirea lor, firul nesfirșit al multor povești și colinde. În acest chip s'a hrănit credința religioasă, în cursul veacurilor, pînă în zilele noastre. Mișcarea de larg avînt cultural a bisericii din Occident, strălucirea renașterii, care a împodobit părății bisericilor din Italia, stricăciunea morală a clerului apusean, acea uriașă răzvrătire a sufletelor, cari cereau o premenire în preceptele bisericesti împreună cu truda atîtor minți cari au slujit căutarea adevărului, cu clipele de cercetare și îndoială ale trecutului apropiat — toate aceste la noi n'au ajuns. Credința noastră religioasă a rămas neatinsă în această vreme lungă, ca un ostrov înflorit, ferit prin minune de minia furtunilor. Acest ostrov s'a păstrat pînă astăzi la fel cu trecutul, cu aceeași bogăție și orînduire firească a florilor grijite de căldura soarelui de sus, de îndrumările tainice ale firii înțelepte, și nu de moșteșugul calfelor de grădinari.

Așa am ajuns noi ziua de astăzi. Icoana preoțimii istorice o putem reconstrui ușor, pentru că și cei mai tineri dintre noi au cunoscut pe urmașii vechilor propoveduitori ai credinții noastre. Și astăzi trăiesc mulți din acei bătrîni cu chipul de apostoli. Păstorirea lor hrănește și astăzi îndeajuns sufletele țărănimii noastre. Credința religioasă, în tot locul încredințat lor, e tot cea veche. Aceeași cucernicie, aceeași sănătate a moravurilor, aceeași cuviință ca în trecut. Și mai presus de toate găsim la acești moșnegi însușirile adevăraților »părinți«: cea caldă și senină întimitate cu sufletele credincioșilor, cea înțelepciune bună, care înțelege nevoile unei vieți patriarhale și găsește îndrumările trebuincioase. Acest moșneag e vechiul, istoricul »popă românesc«, cel mai vechi și cel mai puternic stilp al vieții noastre de veacuri.

Să vedem însă care a fost și este și astăzi încă misiunea acestui »popă românesc«. Care a fost totdeauna chemarea și însemnătatea lui? Știm că în cursul vremii îndelungate poporul nostru de iobagii a fost lipsit de-o clasă de cărturari, cari să-l povățuiască în toate nevoile lui. Singur preotul a fost în fiecare sat acel om, care știutor de carte fiind, a trebuit să fie și îndrumătorul țaranului în lipsurile lui zilnice. Astfel a ajuns neamul nostru să vadă în preotul său nu numai un tîlcuitor al psaltirei, ci și singurul sfetnic bun în toate trebile lui de popor

necăjit. Viața istorică a neamului nostru în această țară e o continuă frămîntare și luptă împotriva stăpînitorilor săi. Singurul element înțelegător de carte, deci singurul element de conducere și reprezentare al acestui popor, în o luptă politică de veacuri, a fost preoțimea. Astfel am ajuns la starea de altfel firească la noi și potrivită împrejurărilor istorice ale acestei țări, ca preoțimea noastră să devină un factor politic. Rolul preoțimii noastre a trebuit să fie mai complex ca la alte neamuri, cari au trăit cu noi alături și cari, în deplina stăpînire a puterii de stat, au avut alți oameni meniți să săvîrșască aceste lucruri. Rolul și însemnătatea în viața noastră politică de veacuri este deci cea mai de căpetenie atribuție istorică a preoțimii noastre, alături de păstorirea bisericească. Vechiul »popă românesc« deci, acel bătrîn, care stă Dumineca pe prispa casei înconjurat de norodul lui, a fost totdeauna și un îndrumător politic al poporenilor săi. Astfel ni-l arată istoria și astfel îl știm noi cu toții și tot astfel au înțeles să-l cinstescă sau să se teamă de dînsul străinii.

E destul să ne aducem aminte de truda îndelungată în croirea unei sorți mai bune pentru Români din această țară în secolul al XVIII-lea, de acel codice al plîngerilor, »Supplex libellus valachorum« alcătuit de doi păstori bisericesti din această vreme, ca să ne dăm seama de însemnătatea misiunii politice a preoțimii noastre. Să ne aducem aminte de viforul anilor patruzece și opt, cînd preoțimea noastră a statorit pentru toate vremile adevărata chemare a tagmei sale. Preoțimea din acest timp al cărei apostolat a știut unii două simboluri: crucea și spada pentru izbînda unei lupte naționale, — a arătat lămurit cari sînt atribuțiile istorice ale toiagului de păstorire bisericească la noi. Amintirea aceluia legendar »popă Balint«, prefectul voinic al Moților, va străluci totdeauna în mințile noastre ca un îndemn, ca o îndrumare, ca o lămurire pentru a putea fixa definitiv formula istorică a misiunii preoțești la noi. Acel »preoț cu crucea 'n frunte« din cîntarea lui Mureșianu e o notă lămuritoare a împrejurărilor politice ardelenice și e consfințirea artistică a chemării preoțești din această țară.

Înțelegerea înaltă, care a povățuit pe arhiepiscopul Șaguna în toate trebuințele noastre bisericesti și naționale a împrumutat un caracter prin-

cipiar și de legalitate acestei atribuții istorice a preoțimii noastre. El a înțeles complexitatea chemării preoțești la noi; și-a dat seama că în împrejurările politice în cari noi trăim, singura instituțiune, biserica, căreia putea să-i cîștige drepturile unei vieți autonome și prin aceasta putința unei desvoltări, nu poate rămînea izolată de trebuințele vieții noastre naționale. Neaccentuînd în aceste rînduri uriașa activitate politică a acestui păstor bisericesc să ne dăm seama numai de principiul fundamental, care e temelul constituției bisericești alcătuite de Șaguna: principiul unei biserici naționale. Nu se poate atribui decît înaltului spirit liberal și înțelegerii depline a necesităților noastre politice, această înfrățire a bisericii cu principiul național. Ca un rezultat al acestei înțelepte incopcierei putem considera și introducerea elementului mirean la conducerea chestiunilor bisericești. Buni creștini și buni Români, — iată ce-a vrut Șaguna. Și-a dat seama că conservarea sentimentului religios trebuie să meargă la noi pe aceleași cărări cu propagarea sentimentului național; astfel a făcut din biserica sa nu numai depozitarul credinței noastre religioase ci o cetate de păstrare a existenței noastre românești. El a ținut seamă de atribuțiile istorice ale preoțimii noastre și a înțeles că împrejurările specifice ale poporului nostru reclamă dela această preoțime, nu numai o propoveduire a credinței religioase, ci și îndeplinirea unei chemări culturale-politice. Și-a dat seamă că acest popor românesc ajuns în pripa la o libertate constituțională improvizată, lipsit de-o clasă de cărturari, nu-și poate rezerva preoțimea numai la îndeplinirea rostului ei profesional, ci trebuie s'o angajeze la toate problemele culturale și politice ale neamului. Ca un înțelegător al relațiilor culturale și sociale în care trăia acest popor, el a știut prețui acea legătură de intimitate patriarhală a preotului cu poporenii săi, a știut că această legătură puternică e făcătoare de minuni. Nu i-a dat preoțimii din vremea lui o deosebită cultură teoretică a preceptelor dogmatice sau canonice ci i-a arătat mijloacele de alinare ale necazurilor zilnice de cari suferă poporul român. Spiritul liberal de incopciare a bisericii cu trebuințele noastre naționale, împreună cu tendința de democratizare a bisericii, cari au povățuit pe Șaguna, au adus roade frumoase la noi. Și pînă

cînd încercarea de a introduce aceeaș constituție bisericească în Principatele unite românești, din această vreme, a suferit înfrîngere și s'a poticnit de spiritul îngust și motivele utilitare ale clerului conducător de acolo, care a provocat o îndărătnică și caracteristică »luptă pentru canonicitate«, — la noi această constituție bisericească, edificată pe tradiția trecutului și înfrățită cu trebuințele vieții noastre naționale, ne-a dat o trainică biserică românească.

Dela Șaguna și pînă astăzi împrejurările politice și sociale ale poporului nostru nu s'au schimbat; schimbarea ce s'a săvîrșit nu e în favorul nostru. Lupta noastră ca popor a devenit și mai acută și mai îndărătnică; ea cere luptători tot mai treji, minți pătrunse tot mai mult de cunoașterea nevoilor reale. Chemarea preoțimii noastre e încă cea veche. Preoțimea este și astăzi la noi încă unica tagmă de cărturari care păstrează legătura directă cu poporul. Această preoțime trebuie să fie și astăzi (indeosebi astăzi!) pătrunsă de chemarea ei istorică. Împrejurările noastre de trai nu ne îngăduie încă să ne creștem o preoțime, care să rămîie numai pe lîngă rostul ei profesional. Preotul nostru va trebui să rămîie încă multă vreme la toiagul vechi de păstorire bisericească: să fie un îndrumător cultural, un sfetnic politic al poporenilor săi.

Schimbarea vremii cere povața unor învățături nouă, nu afit pentru întărirea credinței noastre religioase, ci pentru sprijinirea existenței noastre naționale. Credința religioasă a poporului nostru, hrănită de tradiția veacurilor și de dispozițiile sufletești ale țărănilor noștri, e și astăzi în alvia strămoșască. Existența noastră națională însă e supusă unei sorți, pe care nu o putem croi cu puterile noastre. Poezia senină și înțelepciunea bună a vechiului molitfelnic, aduce încă și astăzi deplina alinare a trebuințelor sufletești reclamate de credința religioasă a țăranelor noștri. Viața noastră națională are însă lipsuri mai complexe astăzi.

Să judecăm lucrurile după înfățișarea lor reală. În cutare sat de-al nostru de sub munte se alege un preot. Satul acesta e ca toate satele noastre: un sat de oameni necăjiți. Țăranii sînt chinuiți de notarul ovreii și îndatorați bănește pînă în gît la un arîndaș străin al unei moșii nemeșești. Ce vād acești țărani, lipsiți de sfat și ajutor, în nouă alesul lor preot? Ce așteaptă

dela el? Interpretări de dogme său de canoane de sigur că nu. Ei sînt creștinii buni, în sufletul lor trăiește fiorul credinții de veacuri. Dar sînt oameni chinuți de străini, despoiați și furați și trași pe sfoară de tot soiul de păcătoși. Sînt fricoși și slăbănogi, pentru că nu știu pînă unde merg hotarele drepturilor lor. Sînt săraci și înapoiați, pentru că pămîntul străbun nu mai îndestulește atîtea guri. Ei vād în preotul lor un îndrumător pentru acoperirea acestor lipșuri. Și acest preot nou ales, dacă pe lîngă durerea unui suflet cinstit, va avea și înțelegerea deplină a chemării sale, de sigur că nu va rămînea numai la cîntarea liturghiei de Duminică și la citaniile dela morți, ci va căuta o leuire a durerilor zilnice de cari se prăpădește satul lui. Va da sfaturi de economie, va infiripa cutare însoțire de economi ca să scape pe țărani din ghiara arendașului, va strivi, cu cunoștința drepturilor cetățenești, tilcul mincinos al legilor din cari se îngrașă acel notar, va căuta deci, să fie un vrednic muncitor al neamului său care, pentru asigurarea existenței sale românești, trebuie să cîștige o întărire culturală și economică. Dacă preotul nou ales nu va implini aceste ei, dimpotrivă, va încuia poarta înaintea țărănilor chinuți și nu va alerga în ajutorul lor, pentru că în acest timp să se așeze cu coatele pe masă și să cetească din cărți nemțești călătoriile asudate ale cutărui docent privat, dela vre-o universitate de provincie, în jurul vre-unui sinod mai mult sau mai puțin ecumenic, acel preot să-și ia cufărul cu cărțile nemțești în spate și să plece, în știrea Domnului, la minăstire, ori ce-î pasă satului unde. Acolo să vie altul, care nu știe măcar o boabă nemțește, pe care nu-l taie capul nici să s'avînte la gimnastica argumentațiilor dogmatice ci își dă seama de multele nevoi reale ale bieților lui parochienî.

La ce rezultate duce o creștere preotească, care nu ține seamă de legătura preoțimii noastre cu poporul, putem vedea în acea nenorocită Bucovină cu preoții ei funcționarizați, cu poporul ei amărit în suflet. Și preoțimea de acolo se crește la o facultate teologică, al cărei import de erudiție dogmatică și canonică a trezit și la noi năzuințe similare. Unde e astăzi mai mult sbucium, mai multă amărăciune, mai multă desbinare ca în biata Bucovină? Unde e țărănul mai lipsit de povață ca acolo? Pentru că această

învățăta preoțime nu clădește pe temeiul atriбуțiilor sale istorice și pentru că educația de care s'a împărțășit a sfărmat puntea care duce la sufletul țărănilor.

La noi, aici în țara asta, acel povățuitor practic al parochienilor săi, care e înfățșat în Popa TANDA din povestirea minunată a d-lui Slavici, va rămînea încă multă vreme prototipul chemării preoțești.

Rostul acesta al preotului sătesc îl pretind tradițiile istorice ale acestei tagme vrednice și-l cer interesele noastre naționale a căror îndrumare trebuie ascultată de toți.

*

Ce dă însă o notă de actualitate acestor constatări principiare? E vorba de un curent nou, care ar dori să îndrume pe alte cărări creșterea preoțimii noastre. În acest Sibiiu care s'a distins prin un spirit de toleranță în trebile confesionale, în acest «seminar andreian», în care s'a interpretat chemarea preotească totdeauna potrivit trebuințelor noastre, cițiva tineri profesori, foști învățăcei ai facultății teologice din Cernăuți, socot că e sosită vremea ca să avem și noi o preoțime cu înaltă erudiție dogmatică și canonică. Pentru acest scop acești domni profesori s'au «concentrat» și au dat o revistă «teologică». Eu nu voi face aici analiza ingrată a acelor țipăruri.

Constată numai, că această revistă în felul ei de astăzi, cu articolele teoretice, cu lupta strașnică împotriva unor pericole de cari noi azi nu avem să ne temem, cu cheltuiala inutilă a cernelei pe citații eline, cu ploaia grozavă a numelor nemțești, cu cronica ei rusească, nu împlinește un gol simțit și sporește numai mulțimea tipăriturilor neînțelese. Pe lîngă aceste, dacă se va avînta la justificări și interpretări oricît de «științifice» de ordine dogmatică, atunci se va porni din nou acel pătimaș și urît războiul confesional între oameni de-un singe. Noi în anachronismul acestor hîrtuiești între Blaj și Sibiiu nu vrem să mai cădem:

Să caute deci conducătorii acestei reviste să se descurce din labirintul unor doctrine generale și să găsească trebuințele bisericii noastre românești, să interpreteze misiunea preotească la noi în înțelesul ei istoric. Să-și aducă aminte că numai cunoașterea realității schimbă în argint bani mărunți ai învățăturii dela școală și că

lipsurile unei tagme de oameni nu se pot culege din cărți. Atunci își va justifica existența și scrisul acestei reviste și noi ne vom bucura de câștigarea unor tovarăși ai muncii noastre.

Poporul nostru se va pătrunde și pe mai departe de sfînta, buna și înțeleapta lui **lege românească**, iar preoțimea noastră să asculte îndemnul unei tradiții de veacuri și să-și deie seama de poruncile vremilor nouă. Să vadă totdeauna înaintea

ochilor ei icoana luminoasă a aceluși apostol cu barba albă, de a cărui sfințenie s'a cutremurat și sufletul meu și de care eu m'am apropiat odinioară cu cuvintele unei pietăți smerite:

Cuvine-se hirotonirea
Cu harul cerurilor fie
Drept vestitorule apostol
Al unei vremi ce va să vie!

Octavian Goga.

Aduceri aminte.

II.

Cînd intră în crișnă, cu pălăria dată pe ceafă, strigă încă din prag:

— O păreche, din cel mai bun!

Și se așază la masă obicinuită, rezimîndu-se cu coatele pe masă, ștergîndu-și cu mînea «lecrului» broboada de sudori.

Crîșmarul aduse în grabă două sticle de vin și una de apă. Pe vremea aceea trei sticle făceau o «păreche».

— Ce mai veste, baci Petre? Bună?

— Apoi bună, da...

— Dar aur... este?

— Este, este, tot mai dă Dumnezeu cîtu' o tiră.

Și băieșul își viri mîna în buzunar, zăcuindu-și talerii.

— Da Gheorghiuț vint-o?

— N'o vint, da mai este vreme pînă dimineață.

El rămase pe gînduri, îngîmînd:

— Numai să nu fi pățit ceva...

Crîșmarul se așază și el la masă, după obicei. Cînd îi venia vr'un musafir bun, bea și el cu el alături, să-î ție de urît, și cînd erau sticlele pe gătate, aducea și el dintr'al lui, o păreche.

Povestiau încet, șoptindu-și.

Băieșul îi spunea cum a umblat în noaptea trecută, prin cîte primejdii trecuse, în vreme ce crîșmarul îl asculta, clătînd din cap, în semn de mirare și de aprobare.

— Nu mă prind... auzi d-ta, pe mine nu mă prinde numai Dumnezeu, altul nu!

Și tot mai mulcome le erau poveștile, în vreme ce ochii băieșului sticleau tot mai aprinși.

Nu-î venia la îndemînă, cînd vedea crișma goală și, mai ales, cînd tovarășul lui întîrzia așa de mult.

Ușa se descrepeți cu un scîrțit prelung. Țiganii se strecurară în lăuntru încet-încet, ca niște umbre, cu vioarele subsuoară. Gurdunașul, rămas la urmă, deschise larg ușa, să poată intra.

Băieșul îi privia pe sub gene, ascuzîndu-și un zîmbet. Știa bine, că «cîoarele» estea carii se postaseră așa de umiliți într'un ungher, abia dîndu-î o «bună seara», îl ochiseră deabinele dela geam și-î mirosiseră arginții.

— Da pe voi cine v'a poftit aici, mă!

Țiganii se uitau încurcați unul la altul, prefăcîndu-se: știa ei bine ce înseamnă vorba asta!

— Iaca, am venit și noi, gîndiam...

— Ce gîndiați, ha? Gîndiați că am bani? N'am mă, iacă și vinu ăsta îl beau pe datorie!

Primășul începu să-și «înstrune» vioara, apropiindu-se:

— Că-ți zicem și noi pe datorie, că dela d-ta știm noi că nu rămînem de pagubă.

El rămase neînduplecat, alungîndu-l cu un gest.

Țiganul, din celalalt colț, riscă acum dovada zdrobitoare.

— Gîndiam să zicem, că baci Gheorghiuț încă vine...

— De unde știi?

— De unde să știu? D'apoi acuma am vorbit cu el.

Băieșul se potoli.

— Bine, ziceți mă... dar dacă ai mințit să știu, că vă trăznesc pe toți.

Țiganul, de data asta, spuse adevărul. Abia isprăviseră «zicala», cînd ușa se deschise larg și Gheorghiuț intră ca o furtună.

— Glück auf, Petre!

— Glück auf! Dar tirziū măi vii, omule, mă băgaseși în boală.

— Tu nu știi, mă, de unde vin eu! Tu mă așteptai în Corna și cind colo eu viū dela Roșia... Ne-aū dat de urmă, să știi tu... cind am simțit, că-s pe urma noastră, ți-am pierdut urma, eu am luat-o înainte, am luat-o pe știolna părăsită... Auziam cum se ațin pe urma mea cu facile aprinse, dar am cotit în dreapta, am sărit peste gura unui virtej — gîndiam eu: tot atita-î de

din degete, bătînd tactul pe masa plină de beutură.

Știa tot orașul, că își petrec — »holoangării«. Știa toată lumea, că aū buzunarele pline de aur furat. Și nime în lume nu putea să-î dovedească. Oamenii cu capul a mină, cunoșteau pe din afară rîndiala băieșitului, dar nu lucrau decit arare la baie, ca să scoată ochii la lume. Cunoșteau potecile cele mai ascunse și mai primejdioase — și se furișau în puterea nopții, tirin-

Vederi din România.

mîne acum! — și mi-aū pierdut urma... Gîndiam eu, că voi fi dat cătră Roșia — și bine am gîndit.

Și am ieșit teafăr, dar imi era groază, că pe tine te-aū înhățat.

— Nu fe teme, mă, pînă mă vezi...

— Da schimbat-ai?

Celalalt își zurui talerii sub masă.

Zimbiră amîndoi, liniștiți.

Și cheful se porni tot măi zvăpăiat.

Țineaū geamurile de chiuituri și ei pocneaū

du-se, cu punerea capului, de-asupra prăpăstiilor și a virtejelor. Mulți din ei s'aū prăpădit așa, de i-aū scos cu ciubărul din fundul oenei, bucată de bucată... Dar ei nu se lasă — cu o moarte tot e dător omul — ales, cind e așa de greū să le dea de urmă, iar aurul îl pot schimba la oricare »gozar« din oraș.

Eraū de altfel iubiți de toată lumea, căci erau oameni buni și darnici și cind »găseau« aur, împărțiau banii cu amîndouă mînile,

Tirziū, în zori de zi, cind veniră nevestele să-î ducă acasă, Gheorghiuț să clătina stînd în picioare, gesticulînd :

— Lasă muiere, că pînă atunci îi bine, pînă mă vezi că-mi petrec... Că omul nu știe cit ține lumina... Vezi tu lumina asta, acum arde... o suflă și s'a isprăvit... aî murit, te-aî dus...

Și se luară pe după cap cu nevestele, pornind spre casă.

Din prag Petrea aruncă un pumn de taleri

— Ne-am gîndit, domnule părinte, să cum-părăm un prapor mîndru la biserică, din ce ne-o rînduit Dumnezeu.

Bătrînul, obișnuit cu dărnicia băieșilor pentru biserică, îi pofti să șază.

— Ia ședeți, fătū meu, să bem un păhar de vin. E foarte frumos, că v'aduceți aminte și de casa lui Dumnezeu... Azi-mîne avem lipsă de o candelă nouă și din lada bisericii nu avem ce lua...

Vederi din România.

țiganilor, cari se năpustiră asupra lor într'o vălmășală caraghioasă.

După amiaz «holoangări», în haine de paradă se duseră la popa Amos — «popa Mos, om frumos», cum îi ziceau băieșii.

Sărutară mîna bătrînului, care îi privia blind cu ochii lui verzuî, netezindu-și barba lungă și albă.

— Ce veste-î, fătū meu?

Eî numărără pe masă o sută de taleri.

— O da Dumnezeu, măi tirziū și de candelă, domnule părinte, da una de argint să fie, ca a popistașilor...

Între păhară, bătrînul aduse vorba așa pe departe, că banii ăștia nu-s ciștigați chiar pe cale curată.

Băieșii zimbiră cu încăpătinare.

— Așa-î, domnule părinte, dar Dumnezeu a așezat aurul acolo și cine-î harnic, să-l scoată... că băieșii tot numai «biru» acela mic îl capătă, oricît de mult aur ar avea gazda... și dacă ne

rămîn fălcile acolo, pace bună! rămîne nevasta cu copiii, pe ulița...

Bătrînul încerca să-i liniștească, cu duhul blindetelor, slăbind din ce în ce argumentele, convins, pe jumătate, în fundul sufletului, că oamenii aceștia aveau dreptate.

La despărțire, Gheorghiuț, mai spuse odată:

— Apoi la Paști, de-om fi cu pace, dați eu de-o candelă, domnule părinte, de să nu mai fie alta ca la noi!

*

Dar nu i-a fost scris să o deie. Pe la jumătatea postului l-au adus dela baie — »pe scîndură.»

Oamenii ziceau că »l-a omorit baia«, dar alții șopteau, că s'ar fi prăvălit într'un vârtej...

Văd băieșii înșiruindu-i-se în fruntea sicriului, cu flamura neagră și cu opaițuri... banda lui Ghiuț eintă de jale și oamenii își șterg ochii.

Petrea — fratele de cruce al mortului — stă galbin, mușcîndu-și buzele, fără să verse o lacrimă.

Băieșii aruncă cite o mină de pămînt în groapă, cel din urmă: »Glück auf!«

Și Ghiuț începe domol și încet cîntarea lui.

Petrea își mușcă buzele pînă la sînge și-și duce mina la ochi...

(Va urma.)

Al. Ciura.

DELA NOI.

I. Popa Solomon.

Amurgul unei Dumineci de vară... Satul rești. Alături un frăgar mare o ține pe după e învălit în căldura adormitoare a lui Iunie, mîngăiată din cînd în cînd de cite-o boare leneșă, o cruce de fînichea în virful coperișului... Razele de soare cad piezișe pe stogurile de grîu, pe căpițele de fin și se frîng în citeva picături de apă ce-au rămas în găleata fîntîni. De pe ulița nepodită se ridică suluri de pray în cari se scaldă cite-o găină harnică. Numai înaintea porților au stropit cu bota rotocoale de apă.

Tirnavă a slăbit tare... l-a mai rămas o ață de apă, care curge noroioasă la vale... Într'un colț, la o salcie, ș'au făcut o gîrlă și se bălăcesc bivoliții lui Niculaie Stoia...

Tot satul pare înfășurat într'un giulgiu moale și călduț de pace domoală. Numai chiar mai departe, dincolo de vale cătră capul satului se aude o zarvă nedeslușită... Acolo, dacă te-ai apropii lămurăști o zaveră mare. În șura juratului se ține hora. Un arc îndrăzneț încalecă o vioară înegrită de vremi și țirlăe sprinten, alături strănută un clarinet. S'aud chiote...

Dacă ieși drumul cătră mijlocul satului și treci alături de școala acoperită cu șindile, mai încolo, spre fîntina cu șipot se lărgește ulița. De aci apuci calea cătră vale și la încrucisarea ulițelor în față se vede o casă cu umerii mai înalți, vîrșită alb-vinețiu, cu obloanele verzi deschise cătră seară, cu mușcată și rozmarin între fe-

știi. Alături un frăgar mare o ține pe după cap. De printre frunze și fragile negre se ridică o cruce de fînichea în virful coperișului...

Asta-i casa popii, a părintelui Solomon, adică a lui Nicolăe a satului. Demult, nu se știe cînd, au făcut oamenii pentru cutare strămoș al părintelui, pentru popa »Irinie bătrînul« casa asta și de-atunci sint popi tot din neamul duminicului chiar și părintele Solomon are un băiat de-i pe cale să se facă popă. Și pe-aici, ca și pe alte locuri, »darul« se stînge numai cu neamul și molitfelnicul, ca omului bătrîn, nu-i vine bine să-și mute casa, rămîne mai bucuros unde s'a pomenit.

La porțiță în stînga e așezată o laviță de stejar, și alături o piatră de moară rotundă și găurită în mijloc, cit să poți intra cu capul.

Acum e după vecernie și dacă te-ai apropii de casa părintelui vezi în fața ei adunare de oameni. Pe lavița de stejar stă părintele și lingă făptura lui cam adusă de spate, dar cu urme de voinicie, stă judele satului, un om gras cu obrazul rumen, cu părul cărunț lung și cu mustața retezată. Pe piatră de moară stau doi jurați și epitropii bisericii. Cită cuviință e în tot rostul așezării oamenilor acestora. Jur împrejur e poporul, în față bătrîni și cătră margini cei însurați mai de curînd. La dreapta părintelui stă în picioare un tînăr îmbrăcat în haine nemțești... Are

ciasornic și lanț de argint petrecut dealungul vestei pe care nu vrea s'o descheie deși îl îndeamnă un jurat:

Desfă pieptaru, domnișorule Traiane! La noi nu e ca la oraș, vezi dumneata, acolo-s domni, vai de mine, păcatele noastre...

Traian e băiatul părintelui, umblă la școală în Blaj, unde învață pe isprăvite și-l mai desparte un an de »cursul popiei«... Băiat bine legat, oacheș, înalt, virtuos, îi mijeste mustața. Părintele Solomon îl mângâie cu ochii și dacă gîndește că a cheltuit mult pe cărți și pe haine nemțești, își trage seama că azi umblă alte vremuri, altă școală. Dar își face socoteala că nu peste multă vreme o să-l aibă lingă el ajutor în sfînta slujbă și pe la marginile satului îl va trimite pe fecior cu molitfelnicul. Așa va scăpa și el de truda picioarelor, că la șaizeci de ani mai umblă greu cu crucea la bobotează și cu cartea în puterea nopții să cetești slujba de deslegare la Ioana lui Mitrea din coastă. Așa se mîngâie cu gîndul și i se luminează fața, cînd își vede băiatul cum stă rumen de sănătate și de cuviință la dreapta lui și netezește obrajii unui picic bălan, deseult, și 'n capul gol, care îi întinde mînuța spre buzunarul vestei: »Domnule Traiane, arată să văz și io ciasu! Numai odată să-l văz, domnișorule, că nu puî mîna, zău că nu«... Tinărul îi arată ciasornicul.

Părintele zimbește. Pe toată fața asta de patriarh e scrisă o bunătate. Toată viața lui a fost om bun, cam iute de minie, dar iertător din cale afară. A fost și cinstelnic lucru mare. Cînd se ducea la Blaj, unde-și avea băiatul, ori la Sibiiu, unde-i era vlădicia, nu se ducea cu mîna goală. Ba o curcă grasă, ba un miel la Bobotează. Că așa-i domnia — socotea el cu mîntea lui și bine socotea — și moartă cere de mîncare. Și-apoi cu cit e mai frumos obrazu, cu atîta cere cheltuială mai multă. Cum zicea un popă bătrîn de pe Țara Oltului, unu Onea Roșu, de cite ori se întîlnia cu părintele Solomon, pe la domni mari umblind cu plînsori. Ține mîntea frăția ta vorba asta: cu cit e lacătul mai mare și mai vechi, cu atîta-i mai ruginit și cu atîta cere mai mult ulei cheia, ca să se poată învîrți în broască... Așa zicea popa Onea Roșu și-și pipăia jelnic șerparul pe la spate... Părintele Solomon se dumirea și înțelegea tot. Și mai zicea Onea, cum îmbătrînim, frăția ta, din an în

an domni tot mai mulți se fac... Și se gîndea popa Solomon — drept are Onea și demult îl tulbura haina băiatului...

Cum sta așa pe lavița de stejar la poveste cu judele și plînuiau cite șindile ar trebui să mai înădească acoperișul școlii, ochii părintelui jucau și se întorceau cătră Traian.

S'a făcut mare părinte — zice juratu, mai alaltăieri era băietandru de trebuia să-l păzim să nu se schilăvească în turn la clopote și azi a trecut prin atîta învățătură. Calcă a domn mare, părinte! De-ar trăi preoteasa D-tale, — Dumnezeu s'o ierte — cum s'ar bucura dumneaiei...

Popa șterge o lacrimă — și se întoarce cătră jurat.

A domn mare, zici, Mane? Nu se face, Mane, nu se face. Eu îl vreau popă, aci în locul meu, să-mi rămîie în urmă ca să-l am la bătrînețe. Numai să-l vrefi și voi...

Țărani își string rîndurile mai aproape; pe chipul de optsprezece ani al tinărului student se strecoară o umbră de seriozitate.

Pai să avem iertare părinte — duce vorba mai departe juratu — pentru preoție de ce atîta învățătură?

Alte legi umblă azi Mane, și cine știe poate-s mai bune legile cari vin mai de curînd, că înțelepciunea crește cu vremea.

D'apoi sfînta ta n'ai avut școală unguriască, și-ai fost băn și vrednic în preoție și ne-ai cetit din cărți sfînte și ne-ai dat alinare. Și ne-ai dat povești. Și ne-ai făcut scrisori. Și ne-ai împecat, cînd era să umblăm la judecări... Și-ai fost Dumneata părinte ca un tată pentru satu ăsta și n'ai avut învățătură la școli domnești...

Popa Solomon își petrece palma peste frunte, își dă la o parte o suviță răzleață din pletele lui albe, clipește din genele cărunte, zimbînd cu durere.

Nu, Mane! N'am avut carte multă. Tu nu-ți aduci bine aminte. Dar doi trei din voi o știu... Aî trecut patruzeci de ani de-atunci...

Țărani își string mai aproape cercul. Cei însurați de curînd se apropie de pe la colțuri... Parecă s'ar desprinde un murmur ușor de pe buzele celor adunați...

La patruzeci și opt — așa-i — adecă nu tocmai, la patruzeci și nouă în primăvară atunci s'a întimplat.

Sprincenele mari ale părintelui se string. În

ochi i se vede o tresărire dirză... Își apleacă puțin bărbia spre pieptul larg — revărsarea de argint a bărbii se respiră strălucitoare pe haina neagră...

Pe atunci umblău alte vremi. Minte omului nu se suia pe scară așa de sus... Pe atunci umbla foc și sabie, Mane, și în vreme de asta mintea omului se supune și sufletul paște slove din psaltire. Nu erau vremi să te așezi la masă, răzimat pe coate să petreci în citanii... Noi trăiam cu plugul; și tata așa s'a pomenit și noi... Știam din psaltire și din molitfelnic... Și din alte cărți — și-atita tot... Pe mine m'a sfințit Șaguna la anul cincizeci, știu ca acum. Erau doi din părțile astea la învățatură în Sibiiu. Acolo se sta șase săptămîni pe-atunci... Multă vreme se socotea atunci șase săptămîni... De-atunci s'a ieftinit vremea... și s'a scumpit bucatele, dragii mei...

Și zimbea iar popa... În ochi i se ivise o licărire de lumină, care juca — o amintire, îl făcea să zimbească...

Știu ca acum... Ne-am fost dus călare cu fecioru popii din Zimbru... Nu se putea altfel pe-atunci... Toți veniau călare... Citi oamenii la învățatură atîția cai în Maierii Sibiului... După atîta potop de războire omenească trimisese Dumnezeu o iarnă grea... Noi învățam în toate zilele... Ba psaltire, ba tipic, ba glasurile... Trecuse trei săptămîni de cînd eram în oraș și umblam la slujbe... Potca era că măiereanu cu caii nu mai făcea. Că el nu mai ține caii, că nu mai are nutreț. Să vă duceți în altă parte, ori să vă sfințască vlădica, că sînteți învățați peste cap. Întîlnese pe Șofronie din Zimbru și-i spun. Măiereanu lui tot așa. Hai la vlădica, Hai. Și ne-am dus la Șaguna. Șaguna vlădică aspru. Om de rîndială, om de poruncă. Am făcut trei mătîni și ne-am închinat: Măria Ta, sărutăm dreapta, am venit cu rugăciune. Să ne sfințești. Măria Ta, că nu mai putem sta pe învățatură. Vlădica a cam mișcat din sprîncene. Era om frumos și știa porunci cu ochii. De cită vreme sînteți aici? De trei săptămîni trecute, Măria Ta, i-am răspuns... Degrabă v'ați săturat de carte, țîngăilor. Nu să poate. La tipic cu voi — încă trei săptămîni... Era să plecăm — da Șofronie — mai îndrăzneț pe semne, mai aduce o vorbă: Nu atît pentru noi, Măria Ta, vrem să plecăm... Dar pentru cine? Pentru călării, Măria Ta, că

s'a isprăvit nutrețul și-i iarna grea... Șaguna s'a mai domolit și se părea că zimbește a ride. Și ne-a sfințit. Și, după ce ne-a pus mîna pe cap, numai atît ne-a mai spus: Să n'aud vorbă slabă asupra voastră!...

Popa Solomon se rumenise la față. Poporenii zimbeau dumiřiți. Tinărului Traian îi străluciau ochii ca doi licurici. Judele a ridicat capul.

Și n'a auzit părinte...

— Ce-am putut, am făcut Ioane. Că dacă m'am întors popă aici în sat n'am stat cu mîna în sin. Am făcut turn nou la biserică și am mai pus la cale cite ceva... Dacă o să închid ochii nu zic c'am trăit degeaba. De aceea am socotit că acum la bătrînețe să am un sprijin. Și să-l alegeți pe băiatul ăsta cînd vine vremea. Carte are mai multă ca mine, glas are, de omenie este.

Îl vrem, părinte. —

Țăranii se strîng mai aproape.

De cătră gura văii coborise amurgul. Stava trecuse și dela șura juratului nu se mai auzea clarinetul... De după căpița de fin din grădina popii se arăta luna galbuie, ca un chip de văduvă beteagă. În cenușa sării tresărea ochiul de jar dela pipa episcopului...

Părintele Solomon se ridică de pe lavită domol cu cirja în mîna dreaptă. Oamenii se dau la o parte și se gata de ducă...

Noapte bună, oameni buni!

Noapte bună, părinte!

Popa trece domol pragul porțiții — țăranii se respiră încet către casă... Numai judele l-a oprit pe tinărul Traian. l-a așezat mîna ușurel pe umăr.

Uite ce-i, domnule Traiane. Dumneata ești numai un băiețandru. Ești om bătrîn c'un picior în groapă. Da dumneata știți carte multă — eu știu să iscălesc numai numele și asta cu slove. Da să-ți spuși și ești o vorbă. Am înțeles că te gătești pentru popie. Mai ai patru ani de învățatură, — multă carte, multă carte. Poate prea multă pentru slujba preoțească, ori poate vedem numai noi așa. Că slujba popească nu-i ca alte slujbe, domnișorule — să știi asta, dragă nepoate — să știi că asta-i slujbă sfințită. Să fii tată poporenilor. Domn e ăla cu peana după ureche dela cîntălărie. Ala-i domn — popa-i părinte la tot satu și la unul și la altul. Noi așa ne-am pomenit și bine ne-a fost așa. Că la patruzeci și opt pe tatăl părintelui Solomon, pe moșul dumnilate,

I-au împuşcat Ungurii în Coasta furcilor, — că a ținut adunare cu noi și ne spunea să ascultăm de domnii din Blaj. Și părintele Solomon tot așa a fost. Frate și părinte al nostru. Și ne a ajutat. Și a stat cu noi de poveste duminica. Și a cetit scrisorile feciorilor din cătane. Și ne-a împrumutat cu bani. Și nu ne-a luat camătă. Și ne-a cetit slujbe. Și ne-a fost totdeauna de ajutor și de povăț. Și n'a avut carte înaltă părintele. Și de aceea zicem noi, cu tot satul, că dacă dumneata te-ai ridicat cu învățătura prea sus, atunei să nu te legi de popie... Atunci ești de oraș, domn aeolo, nu de noi aici păcatele noastre... Și dacă te gîndești la popie și ai durere în inimă de noi, noi te vrem pe dumneata, numai să fii ca părintele Solomon. Așa vrea satul...

Judele i-a strîns mina băiatului, care asculta aprins și îmbujorat la față.

Mulțămesc, bade!

S'a oprit la doi pași în drum: Gîndește-te la vorba mea, domnișorul Traiane, noi vrem părinte în sat!

A plecat judele. Luna trecuse peste căpița de fin și lumina în fața casei. Tinărul student s'a așezat pe laviță în locul popii Solomon. Și cum sta cu capul răzîmat în palmă pare că deslușea încă odată, în liniștea sării, vorba judeului ca un îndemn:

Noi vrem părinte 'n sat.

Din „Sonete ferecate 'n zale”

de F. Rückert.

Ce faci, fierare? „Lanțuri tari, să fie!”

Văi, tot pe voi o să vă asuprească.

Ce ari, țărane? „Cîmpul, să-mi rodească!”

Da, dușmanului grîu, neghină fie.

Ce 'mpuști, voinice? „Ursu 'n vizuinie.”

Pe voi tot astfel o să vă gonească.

Ce legi, pescare? „Mreji, să-mi pescuiască.”

Din mreaja morții, cine să vă 'ncie?

Ce legenî, mamă fără somn? „Copii.”

Da, ca să crească mari și scumpa țară,

În slujba dușmanului, s'o sfășie.

Ce scriu, poete, tu? „Eă scriu, să știu,

Rușinea mea, în slove mari de pară,

Și-a neamului ce zace în rotie.”

I. Bujor.

Ifigenia în Taurida

de Goethe.

Actul al doilea. Scena a doua.

Ifigenia. Pylade.

Ifigenia.

De unde ești și vii, străine, spune!

Îmi vine să te-aseamăn mai de grabă

Unui Elin decit acestor Sciți. —

(Îi desleagă lanțurile.)

E-amară libertatea ce ți-o dau;

Să vă păzească zeii de primejdii!

Pylade.

O dulce glas, o sunet plin de farmec

Al limbei părintești pe țerm străin!

Albaștri munți ai portului de-acasă

Îi văd, deși sint prins, ivindu-se

Din nou nainte-mi Bucuria asta

Să-ți dea temeiu că și eu sint Elin!

Uitai o clipă cît de mult îmi ești

De trebuință, mințile-mi erau

Furate de arătarea minunată.

O spune-mi, dacă nu ți închide gura

Năpastă grea, din care neam al nostru

Ai odrăslit, asemeni unei zîne.

Ifigenia.

E preoteasa cea de însăși zîna

Aleasă și sfințită, ce-ți vorbește.

Nu cerceta decî; spune-mi cine ești

Și ce dușmană soartă nemiloasă

Te-a aruncat aici cu al tău tovarăș.

Pylade.

Nu-î greu de povestit ce nenoroc

Ne paște urmele de-atîta vreme.

O, de-ai putea și tu așa de lesne

Să ne aduci o rază de nădejde.

Din Creta sintem, fi ai lui Adraste,

Eu sint mezinul, Cefalus numit,

Iar dînsul Laodamas, cel mai mare

Al casei. Între noi sta cel din mijloc,

Sălbatec, rău, stricîndu-ne și 'n jocuri

Plăcerea și unirea tinereței.

În liniște-ascultam de vorba mamei,

Pe cînd lupta 'naintea Troiei tata;

Dar cînd se 'ntoarse, încărcat de pradă,

Și răposă 'n curînd, ne despărți

Îndată cearta pentru moștenire.

Țineam cu cel mai mare. El ucise
Pe-al doilea. Și pentru-acest păcat
Îl prigonesc de moarte furiile.
Dar spre acest sălbatec term ne 'ndreaptă
Apolo, cel din Delfi, cu nădejde.
În capiștea surorii zisu-ne-a
Că ne așteaptă mină de-ajutor.
Acum ne-aū prins și ne-aū adus aici
Și ne-aū dat jertfă 'n mina ta. Tu știi.

Ifigenia.

Căzut-a Troia? Dă-mi încredințare.

Pylade.

Căzu. O, dă-ne tu scăpare nouă!
Grăbește sprijinul făgăduit
De-un zeu. Îndură-te spre frate-meu.
O spune-î în curînd o vorbă bună;
Dar fi cu grije cînd vorbești cu el,
Te rog din inimă: căci foarte lesne
Durerea, bucuria, amintirea
Îl zguduie 'n adîncul sufletului.
O nebunie stranie-l cuprinde
Și sufletu-î viteaz și mîndru este.
Să-î plîngî de milă, prada furiilor.

Ifigenia.

Oricît de mare ți-e nefericirea,
O clipă uit-o pînă-mi dai de veste.

Pylade.

Cetatea falnică ce zece ani
S'a 'mpotrivit oștirii Grecilor,
E praf acum și nu se mai înalță.
Dar și-aū găsit din cei mai buni ai noștri
Mormîntul mulți pe termul cel barbar.
Ahile doarme-acolo cu Patroclu.

Ifigenia.

E țernă decî, ce fuse chip de zeu!

Pylade.

Și Palamede, Ajax cel năpraznic
Nu mai văzură ziua țerii noastre.

Ifigenia.

El tace despre tata, nu-l numește
Cu cei uciși. Da! imi trăiește încă!
Îl voi vedea! O, suflete-aibi nădejde!

Pylade.

Dar fericiți cei-ce cu miile
Pieriră, secerată de spada cruntă!
Căci spaima groaznice și-un trist sfîrșit
A pregătit celor întorși la vetre,
În loc de serbători, un zeu neprieten.
N'ajunge glasul lumii pîn' la voi!
Cît de departe-ajunge, poartă faima
De fapte grele, ne mai pomenite.
Ți-e jalea care face să răsune
Mycena de suspine nesfîrșite,
O taină? Clytemnestra și-a 'nșelat
Cu ajutorul lui Egistos soțul
Și l-a ucis în ziua cînd s'a 'ntors.
Da, tu cinstești crăiescul neam al lor!
Eū vād că pieptu-ți în zadar se luptă
Cu vorba neașteptată și grozavă.
Ești poate fiica vr'unui prieten, spune?
Ori te-aî născut vecină în cetate?
Nu-mi tăinui și nu-mi lua 'n de rău
Că cel dintîi ți-am spus grozava veste.

Ifigenia.

O, spune-mi, fapta cum s'a săvîrșit.

Pylade.

În ziua 'ntoarcerii, cînd regele
Eșia din baie liniștit, cerîndu-și
Vesmîntul său din minile soției,
Vicleana-î aruncă o țesetură
Ce se 'ncurca în cute fără număr,
Pe umeri, peste capul lui măreț;
Pe cînd zadarnic, ca de-o mreajă, dînsul
Cerca să se descurce, îl lovi
Egistos, trădătorul, și așa
Pierit-a de pe lume craiul falnic.

Ifigenia.

Și ce răsplată a primit hainul.

Pylade.

Un pat și-o țară ce avea de mult.

Ifigenia.

O poftă rea i-a 'mpins decî spre păcat?

Pylade.

Și-o veche patimă de răzbunare.

Ifigenia.

Și cum a vătămat-o regele?

Pylade.

Cu faptă grea ce, desvinovățire
De-ar fi de-omor, ar desvinovăți-o.
O amăgi să meargă la Aulida
Și-acolo, cînd Diana îi opria
Cu vînt potrivnic de-a pleca spre Troia,
Pe Ifigenia, fiica cea mai mare,
O duse la altar și ea căzu:
O jertfă pentru binele Eladei.
Aceasta spun că i-a sădit în piept
Adîncă ură, decî Egistos lesne

O amăgi și dînsa își cuprinse,
Cu mreșile pierirei, însăși, soțul.

Ifigenia (acoperindu-și fața).

Îmî e, de-ajuns. Mă voi întoarce iarăși

Pylade (sîngur.)

De soarta neamului crăiesc ea pare
Adînc mișcată. Da, oricine-ar fi
A cunoscut pe craiul, de bună seamă
Și-i, spre norocul nostru, din neam mare,
Vindută-aici. Fii, inimă, pe pace,
Spre steaua mîntuirii ce răsare
Cuminte vom păși cu voie bună.

(Sfîrșitul actului al doilea.)

Trad. de I. Borgia.

Din „Morții mei“

de Paul Heyse.

Părea că mi-ai bătut domol în ușe... M'am dus pe lingă mal în asfințit,
Deschide, tată,-ai zis eu glasul lin... Minuța caldă 'n mină ți-am simțit;
Iar pașii tăi ușori, ea de păpușe, Ba, unde-s petri 'n margine de iaz,
I-am auzit, spre mine, iar cum vin. Ți-am și vorbit; ai grije să nu cazi...

M. Cunțan.

Osînda.

Aprinse-s două lamînări...
Citește baba din psaltire,
Cărbunii 'n vatră licărese
În cea din armă strălucire.
Famul, ce se ridică 'n sas,
Miroas-a smirnă și-a tămîie!
Avase și ea cînei copii,
Și i-aă rămas cînei căpătie;
Cel mare i-a marit de junghiă
Într'un spital la cătănie;
Pe-al doilea-l află acis,
Sab nacul girbov dela vic.
O fată, dasă prin străini,
Trăiește 'n rău și 'n făr' de lege.

A doua are-o boală grea —
Nici popii nu pot s'o deslege.
Iar cel mai mic și cel mai drag,
A ologit mergînd a mante.
Vaî, cine știe ecasal rău
Și care poate să-l înfrante.
Bărbatal ei era bețiv.
Beat a marit din beatară,
Dar i-a fost drag cît a trăit...
Era o inimă și-o gură.
Ologal geme din pătecl...
Bătrina pane 'n foe tămîie.
Avase și ea cînei copii...
Și i-aă rămas cînei... căpătie.

Maria Cunțan.

„Cunoștințe vechi“

Schiză

de Vasile Pop.

Primarii țărani stau înghesuiți în încăperea din palat care dă spre sala tronului. Ei stau pînă afară, grupați pe județe, așteptînd să fie introduși în ordinea stabilită. Un capăt al mulțimei este oprit în fața draperiilor care ascund ușile mari. După cite un timp, se deschid ușile, s'aude numele județului, și grupurile de primari pătrund în sală, se reculeg, se rînduesc militărește, și pornesc conduse de prefectul lor. În urmă-le ușile se închid și se aud, — ca un murmur, — uralele, celor intrați și ajunși în apropierea Suveranilor, urale prin cari le dorese »să trăiască«, după cum au trăit și au domnit pînă la ajungerea Iubileului.

În rîndurile cele mai din urmă se află primarii Prahoveni: ei își fac inimă glumind, cercînd astfel să-și stăpînească adîncă mișcare ce resimt. Dar cu toate glumele, mîncile largi, ale portului țărănesc, trec deseori peste frunți și obraji, ștergînd sudoarea pe care le-o stoarce emoția produsă de gîndul că se vor afla în fața Suveranilor.

Între aceștia stă Gheorghe Pralea, ras, cu mustața albă și ochii albaștri, strălucitori, în obrazul ars de soare. El se îndreaptă către varul Constantin — un primar voinic, înalt, spătos, cam ciupit de vărsat, cu ochii mici căprui nesta-tornici, veșnic ca în căutarea unei glume, — și strigă șoptit:

»Mă Constandine, ia mai toarnă o minciună mă, să le mai vină inima băeților.«

»Nu-mi mai dă mina să glumesc, vere Gheorghe, mi-e că mă recunoaște Regina, știi, și mi-e inima cit un purice... Dar știi ce mi-ar trebui acu?«

»Ei, mă, ce-ți trebuie, ia s'auzim!«

»Mi-ar trebui, mă, o macara, ca să-mi pot ridica inima la loc, că mi-a căzut tocmai la călcăie. D'ăia nu mă mai mișc din loc, mi-e să nu cale pe ea, să mi-o strivesc.«

»O macara mă! Auzi! pentru un purice îi trebuie o macara! Auziți mă, minciună: Bivolul ăsta este cit un munte, și inima 'n el nici cit un grăunte!«

Un riset înfundat trece prin rîndurile celor ce aud cuvintele lui Gheorghe, și risul, din ce în ce merge, se mărește, căci fiecare vrea să ascundă

teama nedeslușită ce o are de clipa cînd o da ochii cu stăpînit inimilor lor.

»D'ăși avea o țigară, să trag un fum, par'că nu mi-ar fi așa«, șoptește unul lingă Constandin. Dar Hătrul de colo, îi spune tare, ca să fie auzit de toți:

»Mă, fugi d'acolo, că mi se pare de ți-ar da acum toată Regia pe mîna, și tot nu ți-ar veni inima la loc. D'ăia nici nu ți-o dă nimeni pe mîna că ai fuma-o toată și tot de geaba ar fi.«

»Mă«, zice Gheorghe, »nu-i vorbi de Regie, că ăsta nu știe ce fel de mincare e aia. El ar face ca soldatul ăla din București dă l-a trimis căpitanul să aducă fragi din pădure: s'a urcat ăla cu oala în toți copacii să culeagă fragi, și s'a întors la căpitan să-i spună, că »toți pomii sînt scuturați« și n'a găsit »nici una pe sus«... Și ăla știa de fragi, cit ăsta de Regie.«

»Ba știe«, zice Constandin: »știe, nu-i așa mă Oanceo, că Regie, e cum ar fi la Împărăție: adevă unde e Împărat se zice Împărăție, și unde e un Rege se zice Regie.«

»Și«, adăugă Oancea, pricepînd gluma, — »cum s'ar zice, unde e domn, este domnie, și unde e un prost ca tine, e prostie...«

»Haiti! te-a înfundat, mă Constandine!« strigă alt primar rîzînd, și tot grupul rîde, comunicînd gluma, și apoi risul, pînă și celor din afară, cari bohotesc și ei, numai ca să nu se bage de seamă cum îi trec răcorile, căldurile și sudorile, în așteptarea momentului solemn.

S'aude scurt: — »Prahova« și George Pralea abia mai are timp să șoptească:

»Mă! să nu vă fie frică! De v'o întreba, să răspundeți tare ca în fața lui Dumnezeu! și să-l mincați din ochi, mă!«

Primarul Constandin șoptește:

»O să-l mîncăm din ochi de n'o să rămînă nimic pentru flămînzii din urma noastră.«

Pe rînd, tacticos, primarii trec în sala tronului, și toți îngălbenește. Pe scara tronului, în picioare, stă Suveranul. Cu toată înfățișarea lui liniștită, măiestoasă, El privește emoționat, — cercînd să pară liniștit, — către cetele de voinici cărunți, care inaintează, pe cînd Regina, dă mîna, spre sărutare ultimului primar rămas din județul trecut înainte spre esire.

Nouii intrați, înainteză galbeni, și, tremurind, cu frunțile ude de sudori se opresc ca să treacă pe rînd. Fiecare s'apropie, se înclină spre mîna întinsă a Regelui și îi urează »să trăiți!« apoi trece spre Regina, îi sărută mîna, se emoționează, vrea să vorbiască, se înecă gata să dea în plîns, și trecînd spre eșire, își șterge ochii uzi.

Acum înainteză Gheorghe Pralea, se oprește în fața Regelui, salută militărește și strigă:

»Să trăiești, Maiestate! La mulți ani. Să dea Dumnezeu să ajunși și iubilele de 50 de ani«.

Suveranul, dă din cap mulțămînd, dar înainte de a-l lăsa să plece, El întrebă pe țaranul primar:

»De unde te cunosc eu?«

»Dela Plevna, Măria ta!« strigă Gheorghe, înțepenindu-se într'un salut. »Cînd am venit cu steagurile cucerite dela Grivița«.

»A fost o zi frumoasă...« zice bătrînul Rege, mișcat de amintirea acelor vremi eroice.

»Frumoasă«, zise Gheorghe, cu glasul vibrînd muiat de lacrimi, »frumoasă că am luptat pentru Măria Ta și pentru țară!«

Suveranul are ochii umezi, dar el nu se observă, și nu vede, decît emoția sinceră a țaranului care salută; El îi întinde mîna și i-o strînge, pe cînd primarul, ars de soare, uitînd și de cuvîntă și de toate, apucă mîna Regelui în amîndouă minile lui bătătorite de muncă și o strînge și o sărută, udînd-o cu lacrimi.

Prefectul face iute semn altuia să înainteze; Gheorghe trece spre locul Reginei, se oprește și sărută mîna, și pleacă suspinînd printre lacrimi.

Îndărătul lui vine Constandin, el e galben ca un mort. Primarul trece prin fața Suveranului ca un halucinat, dar cînd ajunge în fața Reginei el îi apucă mîna, o sărută și cade în genunchi, plîngînd și ne mai putîndu-și stăpîni emoția zice, suspinînd:

»Măria ta, Măria ta!«

»Ce ai? Nu plînge«, zice Suverana înduioșată, cercînd să-l ridice; însă cînd îi vede fața, Ea îl întrebă: »Dar de unde te cunosc eu pe d-ta?«

»De cînd mi-ai scăpat viața, cînd m'ai îngrijit, în ambulanță, Măria ta«, zice țaranul izbucnind în plîns. Și cîzînd în genunchi, plîngînd ca un copil, el începe să-i sărute marginea rochiei, și sărută locul pe care calcă, și-i sărută ghetetele, și plînge, plînge, de saltă tot corpul lui de uriaș. Regina, mișcată de această scenă, simte cum o năvălesc lacrimile, și duce batista la ochi, cercînd

să se stăpînească, dar apoi izbucnește în plîns plîngînd cu hohote.

Țaranul plînge și iar sărută rochia Suveranei. Și plînsul lui e atît de comunicativ, că toți privitorii, mișcați, își simt ochii umezi și duc mînele, sau batistele, la ochi. Cițiva din cei de față se reped să-l ia dela treptele tronului, ca să nu-i vină Suveranei rău de atît plîns. Dar, uriașul, uitînd unde se află, se smulge din mîinile celor ce-l duc, și se aruncă din nou la picioarele Reginei, sărutînd rochia, treptele și covorul pe care calcă Suverana, și abia mai poate să scoată din inima lui, prea plină de recunoștință cuvintele:

»Măria ta, Măria ta, nu m'ai uitat!«

Dar, cînd vede că Suverana plînge, de este aproape să i se rupă inima ei bună, și cînd ghicește că trebuie să plece, el mai sărută odată treptele tronului și, plîngînd cu hohote, abia ștergîndu-și ochii de lacrimi, pornește spre ușe, dus de cătră cițiva primari. Aci el se oprește lîngă Gheorghe Pralea; iar cînd toți au trecut, cînd grupul s'a format din nou lîngă ușe, înainte de plecare, țaranii mai strigă odată cu vocile ude de lacrimi.

»Huraa! Să trăiți! Să trăiți! Huraa!«

Și întregul convoi de primari emoționați, se oprește dincolo de ușe, ștergîndu-și ochii cu mînele...

Ajuns aci, primarul Constandin, se sprijină de rampa scării și începe din nou să plîngă și apoi să ridă și să plîngă, așa încît toți cred că a înebunit. Țaranul se lasă jos pe o treaptă a scării, și nu se mai poate opri din hohote de plîns și suspine.

»Ce ai mă?« îl întrebă Gheorghe Pralea, cercînd să-l potolească, și să pară și el liniștit; »ce ai frate? de ce plîngi? spune, mă frate? nu mai plînge așa, că ne dai de rușine. Ui-te că privește lumea la noi. De ce plîngi, mă?«

Uriașul cearcă să se domolească și zice într'o izbucnire de plîns:

»M'a recunoscut Măria Sa, mă! m'a recunoscut! Acum 25 de ani mi-a scăpat viața, și azi m'a recunoscut și... și a plîns și Măria Sa, mă! a plîns sărăcuța!«

»Ei, lasă, mă! lasă nu mai plînge!« zice Gheorghe Pralea ștergîndu-și ochii, și cercînd să zimbească. »Las' că și pe mine m'a recunoscut Vodă! Ce are a face!?... Noî, mă, noi sîntem cunoștințe vechi cu ei, mă! Nu mai plînge, lasă!...«

Vasile Pop.

Scrisoare.

Cum se strecoară vremea așa pe nesimțite!...
 — Mi-aduc și-acum aminte de zilele trăite
 Sub ceriul vostru vesel... și 'n fiecare zi
 M'am tot gândit o carte să-ți scriu, ca să mai știu
 Și tu ceva de mine; dar, uite... nu știu cum
 Am tot lăsat pe mîine... și m'am trezit acum
 Că săptămîni de-arîndul s'au dus pentru vecie
 De cînd pe-deam cu tine cîntînd în berărie:

„Auzi valea cum răsună,
 Eū cu mîndra n'o duc bună...
 Auzi cum răsună valea...”

Aicea, fără voie, cîntarea mi se curmă;
 Frumcaca mea iubită nu vrea să-mi fie calea,
 La ce-api mai spune oare și versul cel din urmă?
 În viața noastră tristă, de cîteori nu cînti
 Cîntare fericită în versul cel dintîi,
 Pe cînd de cel din urmă tu singur te 'nspăimînti;
 E veznica poveste cu flori la căpătîi,
 Poveste, care 'ncepe voies în primă-vară
 Și-apoi din clipă 'n clipă devine mai amară
 Pîn' ce se 'ngroapă 'n viscol de iarnă... — e-o poveste —
 Frumos e răzărîtul și trist apusul este!...
 — Să plec din țara voastră mi-a fost așa de greu,
 Că bunii ați fost cu mine... și rog pe Dumnezeu
 Ca să vă vă dea pe lume noroc și sănătate!...
 ...Și 'ntr'aripat de visuri pornii pe ne-ăptepate
 Și încofîit de cîntec, dacă-ți mai amintești,
 Plecat-am dela tine.

Tu cum te mai găsești?

Și... ce-ți mai face musa, româncea ta oglobie,
 În părul ei cel galben cu flori de păpădie
 Și cu urziul dulce ca zoriîi cei de zi
 Și cărei numai ochii rămasu-i-au puștii,
 Căci a 'ndurat atîta durere, biata fată,
 Tot așteptînd o carte mai binecuvîntată!?
 — Te-aud parcă și-acuma cum, îndemnat de ea
 Cîntai duios din fluer... și inima-mi plîngea
 Tot ascultînd la tine și vînd să te 'nșelagă:
 Tu mi-ai cîntat durerea Romînului întreg!...

Eū îți doresc din suflet ani mulți și cale bună
Mergînd cu ea alături!...

În nopțile cu lună,

Cînd liniștea curată coboară dinopre zării;
Te du de braț cu dînsa pe tainice cărări
Și v'apezași alături, aproape de-un izvor
Pe iarba desmierdată de vînt răcoritor...
Închide-ți dulce ochii și uită-te pe tine,
Ascult-o ce-ți îngină în caldele-î suspine
Și 'ndeamn-o să-ți mai cînte, și tu s'ascultîi mereu,
— Prin gura ei, amice, vorbește Dumnezeu!

Și-acuma, dacă 'n viață se va 'ntimpla vre-odată
Să vă 'ntîlnesc în cale: copila-ți adorată
Și tu..., pe cînd veși merge pe-un cîmp scaldat de zori
— Căci și eu am păcatul să umblu după flori! —
Să vă opriți o clipă în fața mea voioși
Să-mi adîncesc privirea în ochii cei frumoși
Ai ei... să-mi uit de mine și lîra să mi-o 'nstrun
Și să vă cînt o odă...

Vorbeste ca un nebun!...

Dar... știu că tu iertare vei da la cele zise;
Cum vezi mă fură gîndul și călăcesc prin vise,
Prin lumi întouchipate de tînzul meu gînd,
Ce-adesori mă face să mă trezesc obuzînd...
— Și-acuma vîind să afli ceva și despre mine,
Ascultă: Eū pe drumuri de-o lună și mai bine,
Aleg, urmînd osînda ce-o am pe-acest pămînt
Eu frunza să fiu frate, ce-alunecă pe vînt,
Să n'am nici dor, nici lacrimi... să merg din loc în loc,
Deat' mi-ei găsi vre-odată visatul meu noroc!...

Z. Bărsan.

SCRISORI DIN BUCUREȘTI.

VII.

Cum se face știință, citcodată.

1 Ian. 1907.

Să nu fie oare adevărat, ce-a zis Geijer, că — adecă — »fiecare poate să facă ceva mai bine decît toți ceilalți?» Să fi rămas încă odată de minciună optimismul?

A rămas.

Și s'a dovedit, încă odată, că nu fiecare scriitor poate să facă ceva mai bine decît toți ceilalți scriitori.

Domnul Dr. D. Drăghicescu, profesor suplinitor la universitatea din București, desminte de astădată pe Geijer.

Și nu-î nici o mirare că d-sa îl desminte.

Iată de ce nu este mirare.

Maî cînd era citeam în Universul că d-na Smara își va serba aniversarea de 50 de ani ai vîrstii și 25 de ani ai carierei literare la Milano, printr'o conferință. Foarte original, dar foarte exact, după Universul, organul, în care

d-na Smara publică... ce scrie. Smara-Milano, Milano-Smara: Ce armonie italică!

Cîteva luni mai nainte citisem în acelaș prețios Univers: »Di Dr. D. Drăghicescu va începe cursul său în sala, în care își țin cursul lor d-nii T. Maiorescu și C. Dimitrescu-Iași.» — Maiorescu-Drăghicescu, Drăghicescu-Maiorescu: Ce armonie românească! Firește, notița era anonimă, răspunderea este a Universului, dar asemănarea rămîne cu aceeași valoare, ca, de pildă, Milano-Smara.

Vezi, acest soi de mici incidente se fixează și-ți strică uneori impresiile favorabile, pe care altfel ești gata să le primești fără nici o prevenire, dela orice literat.

Așa am pățit-o și eu cu scrierea cea mai nouă a dluî Dr. D. Drăghicescu. Citind, aș vrea să-l văd numai pe dînsul, însă, de cînd cu notița fatală, văd mereu și pe d-l T. Maiorescu, care, venind la curs, are asemănarea, că trebuie să calce pe aceleași cîteva scînduri, ca și d-l Dr. D. Drăghicescu.

Vederi din România.

Tip de Româncă.

Și astfel măsura mea crește și devine mai severă.

Din psihologia poporului român, introducere, București, 1907, pagini 569 — de Dr. D. Drăghicescu: Iată scrierea!

Introducerea aceasta are două introduceri, adică Cuvînt înainte (p. VII—XII) și Introducere (p. 1—30). Prea mult. Autorul trebuia să fie mai scurt și mai nebulos, deoarece sinceritatea sa prolixă i-a compromis scrierea. Eū cel puțin nu am curajul de-a citi și paginile 31—569 și voiū arăta pentruce, fără să mă îndoesc că toți cititorii mei vor face ca și mine: Atit de convingătoare sint introducerile cu care

mă voiū ocupa acum, arătînd cum se face cîteodată știință la noi, la București.

*

Din Cuvîntul înainte aflu mai intii că soarta națiunei românești a fost hotărîită de providență, care, firește, nu ne-a iubit, deoarece ne-a creat o viață, în care nu s'aū putut desvolta »decit însușirile sufletești nefavorabile, slabe, defectele«. Dacă-ī așa, nu înțeleg de ce autorul continuă să-ī acorde încă providenței încrederea ce-ī acordă?

După aceea aflu că noi Români avem o »mîntalitate universală«, deoarece »aproape nu se află popor în Europa« care să nu ne fi dat ceva din »mîntalitatea« sa. În să mîntalitatea aceasta este acum plină de anarhie, haotică, complexă, are nevoie de stratificare și armonizare prin operele personalităților puternice, pe care — le așteptăm.

Aceste personalități vor fi »desăvîrșitorii personalității noastre etnice.« Acestea sint ideile precumpănitoare ale scrierii. Mîntalitatea universală este contestabilă, restul un adevăr vechiū.

În sfișit, autorul ne comunică că lucrarea sa a fost foarte »conștientă de neajunsurile și imperfecțiunile ei«, din care cauză, pentru a fi completată, vor fi de nevoie »alte două sa ū patru volume.«

*

Cifre! Să ne oprim puțin la exactitatea lor.

Numărul volumelor viitoare este încă nesigur, ceea ce — poate neliniști pe cititori. Două sa ū patru, ni se spune odată (p. XII). A douaoră, la pag. 10, ni se promet trei sa ū cinci volume,

care să cuprindă trei părți ale lucrării. Cît de mari vor fi ele, este asemenea nesigur. Partea a doua d. e. se va cuprinde într'un volum sau în două volume (p. 12). Și partea a treia va avea un volum sau două (p. 12). Decî vom avea la sfîrșit introducerea de față (vol. I), partea I, (vol. II), partea 2-a (vol. III, sau III-IV), partea 3-a, (vol. IV, sau IV-V)!

Calcul monumental!

Dar să-i vedem și originea, care-i și mai nostimă.

*

Autorul ne spune că părțile cutare, două părți, vor apare »succesiv, în măsura în care vom fi putut aduna și elabora materialul lor.«

Și părțile, despre care autorul afirmă că nici n'a adunat, nici n'a elaborat încă materialul se vor ocupa, una, a doua, cu »viața intelectuală și emoțională a poporului nostru românesc, așa cum va putea să ne apară din cercetarea analitică a literaturii populare, a obiceiurilor și moravurilor, a tradițiilor și din observarea directă a modului cum ceugetă și cum simte el astăzi«, iar cealaltă, partea a treia, cu »fixarea condițiilor sociale, economice și politice, în care se desfășoară azi, în care tinde să se consolideze viața noastră etnică și care înriuresc neîndoios caracterul și mintalitatea noastră.«

Pentru aceste două părți atît de hotărîtoare autorul spune însuși că nu a adunat și nu a elaborat materialul lor: Atunci de unde a scos psihologia poporului? Atunci de unde îndrăzneala de-a se considera singur chemat s'o facă? De unde fraza gravă, care este pusă pe atîta sărăcie de fond? Pentru că sărăcie trebuie să fie.

*

Autorul exprimă odată și speranța că mărginindu-se la chestiuni generale de psihologie etnică, »obiectul cercetărilor nu va întrece prea mult limitele puterii sale«, dar totdeodată »va recunoaște oricine că aceste cercetări cer sfîrșit, reflecții și observații, care trebuie prelunge timp de mai mulți ani.« Pagina 9!

Autorul spune cu alte vorbe, că scrierea de față trebuia să apară după acești mai mulți ani de observații, reflecții și — sfîrșit, cuvînt de predilecție în scrierea sa, dar, cum vedem, nereal.

Mai mult, autorul nu știe numai că s'a pripit,

ci știe și ce urmări va avea pripirea. Să cităm verbal:

»Este însă adevărat că rezultatele obținute și cuprinse în acest prim volum pot fi modificate prin rezultatul la care ne vor duce observările și analizele faptelor de detaliu. Multe din punctele ce vom fi stabilit în această primă parte a lucrării noastre pot fi contrazise, modificate, confirmate sau infirmate de rezultatele cercetărilor ulterioare.« (Pag. 15).

Monumental, încă odată.

Scrii o carte și spui din prefață, că mai târziu vei spune contrarul!

Și continuî, neturburat:

»În cazul acesta nu ne vom sfii de a reveni asupra acestor prime rezultate și a le pune în armonie cu cele ulterioare.«

Nu se va sfi!

Dar, mai departe:

»Este foarte probabil că, după terminarea întregii lucrări, să dăm o a doua ediție a acestui prim volum și să-l modificăm în sensul rezultatelor ce vom fi dobîndit din studiile cuprinse în ultimele două.« (Adecă trei sau cinci!)

Așadar, vedeți, ediția aceasta întîia este provizorie; nu știu nici eu — autorul — ce-i bun în ea și ce nu este bun, ce este permanent și ce nu, dar, totuși, dați șase lei pentru volum, ca să aveți plăcerea a cunoaște ce nici eu nu cunosc încă bine!

Iată de ce ziceam mai sus, că nu am putut citi această scriere, decît pînă la pagina 30, pînă unde autorul însuși a reușit să mă convingă desăvîrșit, că trebuie să așteptăm ediția a doua, singura ediție, în care va avea și d-sa oarecare încredere.

După trimiterea rîndurilor din scrisoarea trecută au apărut Floarea darurilor și Convorbirile.

Floarea cuprinde O lămurire care a fost citată acolo; 4 traduceri din Carducci, fără »superioara armonie« a originalului, ci numai în bună proză românească; traducere din Villon de d-na Elena Farago, cele mai xcelente din tot numărul, de G. G. Orleanu din Lermontov, Ronsard, Lahor cu o înversiune imposibilă (Atunci mai spornic fusul își relua-va zborul); din Leopardi ni se dă, a nu știu cita oară în românește, Cătră Italia, o repețire oricînd plăcută. Din litera-

tura veche românească găsim opt versuri de Cogălniceanu, fără valoare, o reproducere din Asachi, scriitor de origine armeană, care n'a scris niciodată bine românește, nici în Imnul dela 1831 în care se cuprinde, între alte asperități de stil, o strofă ca aceasta:

Prin tine (Doamne) inimă june
Și mintea noastră vază
Virtuți *) lină rază
Și sfintul adevăr.

O notiță caldă și citeva pagini, reproducind Crucea din dealul bățăilor și Caraiman-Pașa, sînt închinat lui Baronzii, un Grec romanizat pînă la putința de-a serie popular bucăți datorite unei fantazii bogate. Hangița lui Goldoni s'a tradus mai ales pentru publicul ardelean. Sub titlul Un palat al lui Brâncoveanu, dl N. Iorga continuă marea-i operă de a descoperi pentru Români — țara românească. Literatura populară reproduce din Basarabia versuri relative la conăcăriia la nunți basarabene și publică o poveste de Caraivan, o variantă a lui Harap Alb de Creangă.

*

Convorbirile (Mihail Dragomirescu) sînt cum le așteptam.

În Ardeal directorul lor nu este cunoscut, ca dl Iorga; de aceea este bine să-l caracterizăm tendințele mai amănunțit.

D-sa s'a hotărît să ia «o parte mai vie» la mișcarea noastră literară, din care lipsia «adevărata critică», care este «obiectivă, rece, așezată» etc. Cu ajutorul ei d-sa va croi «o cale nouă în literatura noastră» Nouă? Cum? Lăsînd «desăvîrșită autonomie artiștilor și poezilor» — nimic nou așadar —; apoi obișnuindu-i cu gîndul că «ei sînt organe întimplătoare a ceea ce jocul tainic al forțelor naturii hotărăște să fie, pe această lume, frumos», dar cu acest «ceea ce» nu putem conta, dacă este tainic —; apoi cerîndu-le scriitorilor «abnegație față de propriile lucrări», adică lăsînd pe criticul «obiectiv, rece, așezat etc.» să «prinză și să adîncească» — el! — «sensul concepției» artistice, să-î reconstitue el «frumusețile ascunse», deși acestea aû fost în sufletul altuia, al artistului: este ca și cum ai zice că te-ai săturat la un banchet, la care nici nu fuseseși invitat; cu

acest principiu dl Dragomirescu își construiește temelul «științific» al unei obicei vechi, formulat aici astfel: «Și un bun critic mai totdeauna (decî nu totdeauna!) izbutește, fără silnicie, să facă pe scriitor să-și revadă opera și s'o perfecționeze», — adică s'o corecteze în sensul criticii criticului bun. Completez numai și zic: «pe scriitorul, care vrea să fie, fără a putea...» Dar scriitorii ca ăștia nu sînt nici autonomi, nici vrednici de autonomie, nici admisibili în literatura serioasă. Pe cine va «corecta» decî criticul?

În adevăr, are pe cine; dar, respectînd autonomia, încă nu corectează. Nu. Pentru că altfel producția literară din Nr. 1 al Convorbirilor ar fi mai desăvîrșită.

Mai întîi am avea cel puțin poeți, care s nu greșască forma, ritmul; aproape toți fac greșeli de ritm, unii chiar foarte — grele, d. e. în versul iambic (!):

Tinsei mină mea mică —
Dară eû anul n'am voit —

Dar să lăsăm forma — autonomă.

Materialul literar este deocamdată o indicație, nu o faptă. Dintre povestitori Em. Gicleanu dă o schiță fără cusur, iar dl Dragoslav se silește să facă artă dintr'o banalitate moralistă. Eu am văzut și am ascultat pe Sfîntul din Bucovina și prefer amintirile evocației din Sfîntul dlui Dragoslav. Dintre poezii sînt remarcabile două, care văd și gîndesc: Cătră pace și Necunoscutul Dorința, Cîntec Răzvrătiții, Sămănătorul sînt încercări. În direcția Răzvrătițiilor se găsește poate un viitor succes.

Critica este o inovație. Se critică fiecare poezie, novelă, piesă etc. din toate revistele și volumele, după principiul arătat în articolul de fond al revistei. În critica criticii se vedește că nu există critică literară fără cusur și că ea s'a născut acum, în Ianuarie 1907. Mai aspru sînt tratați Sămănătorii.

Revista are și un supliment artistic. În Pictura noastră se vedește că pictura mare românească se ivește acum abia, cu Costin Petrescu, după ale cărui opere ni se dau citeva fotografii. Costin Petrescu prinde viața în operele sale, Grigorescu prindea numai forme fără suflet, adică fără «adîncă lor semnificație sufletească.»

*) Un gaoșiv!

Numai odată a fost Grigorescu mare, cînd în loc de un șiret, ne-a dat — după credința criticului — însăși șiretenia omenească! Chestia devine interesantă. Ca să nu fie prea interesantă, o întrerupem imediat, deși pagina 42 a revistei ar merita să fie citată aproape întregă, vorba fiind de

»însăși adîncimea existenței lucrurilor«, pe care criticul vede că Grigorescu — n'a putut-o vedea.

Aveam dreptate să zic în scrisoarea precedentă că scrierile d-lui Dragomirescu nu se pot ceti decît cu sentimente foarte variate? Mi se pare că da.

G. Bogdan-Duică.

Biruitoři.

Acuma vino, vino, nu mai privi 'napoi
Prăpastia grozavă, ce stete între noi.
Păunul smulge fulgii atins de-un strop de tină,
De-am rătăcit în umbră, lumină vrem, lumină...

Cînd marea-și saltă sînul ușor sub cer cu soare,
Mai crezi c'au răsărit-o furtuni omoritoare,
Că valul ce se pierde în gîngășe rotire
A vrut să spargă cerul în darba-i opintire?...

Apleacă-te la pieptu-mi cu timpla ta trudită:
A încetat suspinul, furtuna-i potolită,
Și ochii plini de dăruri, de farmecu-ți robiți
Mai crezi c'au plîns o viață străini și obidiți?

De-acum să nu-ți mai pese de ceice ne 'nconjoară,
Nu vor putea atînge bogata-ne comoră,
O vino, vin' departe la sînul mamei bune
Și fruntea ta cu mirtul curat s'o încunune.

Yezi munți 'n zare, preoți cu steme pe-a lor frunte,
Purtind argintul iernii pe pletele cărunte,
Duiși vor cere harul din cerurile-albastre
Peste logodna sfîntă a sufletelor noastre.

Nu simți tu cum lumina asupra-ne coboară,
Ne primenește dorul și-a cîntului izvoare?
Și flori — fecioare albe — cărarea ne-o așin
De miere și de aur avînd potirul plin.

Să 'ngenunchem cușernici cu genele 'nrourate...
Cînd rușă mulțumirii țările străbate,
Seninul cer de vară, de ne 'nțelege plînsul,
Ya ști, că nu mai cerem nimica dela dînsul.

I. U. Soricu.

Din popor.

Auzit-am bade că
Că te mastră mindra răă.
Auzit-am și mai bine
Că te mastră pentru mine.
Spane tu la mindr' așa
Să 'ngrădească alița,
Ca pelin ca rajmalin,
Să nu ne mai întîlnim.

Păsăraica cîntă 'n cruce
Iacă badea meă se dace.
Da-mă bade și pe mine
Pe Murăș în jos ea tine.

De ți-o părea cu rușine,
Fă-mă briă pe lîngă tine;
De ți-o părea briu greă,
Fă-mă lumină de săă
Și mă bagă 'n sînu tăă,
Că tu ande-i însera
Ca mine ti-î lamina.

Baraiană jelnică
Nu ești mindră vrednică
Să mergi la biserică,
Nici la popa să te aiți
Nici crucea s'o mai sărați.

Cronică.

Din cauza unei greve îndârtnice a culegătorilor tipografi din Sibiu, care a durat trei săptămâni, „Luceafărul” n'a putut să apară. Rugăm pe iubii noștri cititori să ierte această neregularitate, independentă de voința noastră. Vom căuta să suplinim întârzierea prin numere duble.

Red. și Adm.

Revista teologică anunțată de noi a apărut. Dintre articolele cuprinse în numărul prim remarcăm unul singur, care privește trecutul bisericii noastre: Pastoralele mitropolitului Șaguna de G. Tulbure. Celelalte sînt manevrări teoretice.

Intr'alt loc al revistei noastre ne ocupăm mai pe larg cu problemele acestei reviste pentru preoțime. Acolo lămurim pe cetitori asupra părții principiale a chestiunii. Lipsa altor lămuriri nu o simțim. Munca noastră cinstită de pînă astăzi e în stare a răsfrînge orice învinuire proastă sau mincinoasă. Tradiționala sîrzenie înțeleaptă în ale orzului ne îndeamnă să nu ne încurcăm în vorbe nici cu acei domni, cari s'au chinut cuvintele noastre din cronica unui număr trecut și le-au interpretat ridicol de naiv sau cu tertipul unor bănuiele neîntemeiate. Noi avem păcatul de a cinsti numai munca pozitivă și mai avem și credința nestrămutată că numai învățînd a scrie corect românește putem ajunge în rai. Biserica noastră o cinstim mai mult ca toți fariseii pămîntului, iar tagma preoțească o socotim de cel mai puternic razim al vieții noastre românești.

Canonul nostru a fost de astădată greu; am fost condamnați să citim o grozavă vorbărie în bunul »Telegraf» și spre mirarea noastră și în »Tribuna». Nu știm bine ce ne-au uimit mai mult: înflorătoarele fraze neperiate din »Tribuna» sau îndrăzneala cuturii limbii, foarte anonim și foarte obraznic, din »foișoara» răbdurii lui »Telegraf»?

Îi rugăm pe toți criticii noștri, mai mult sau mai puțin doctori în teologie, să binevoiască a-și tempera dialectica și să nu insulte, pentrucă obraznicia se pedepsește și de Dumnezeu și de mireni.

O. G.

În Mercure de France (1 Ianuarie 1907) dl M. Montandon face o scurtă dare de seamă despre evenimintele literare dela noi din țară în vara anului jubilar, întîi lăudînd bogăția cuprinsului și luxul editării numărului jubilar al Luceafărului, al doilea rezumînd activitatea congresului pentru proprietatea literară și artistică, cu remarcări asupra nevoii unei legi în privința acesteia, după informații din Viața Românească și... Românul literar(!)

Mai departe cîteva cuvinte despre literatura noastră curat românească așa cum apare în scrierile d-lor M. Sadoveanu și C. Sandu-Aldea.

Din scrierile dlui Sadoveanu se citează Șoimii, re-luîndu-se descrierile, navele „Dureri înăbușite” cu sîrșitul frînt, care îndreptățește titlul volumului, și »Crișma

lui Moș Precu», spirituala și bogata înșirare de portrete minunate de țărani. Se redă apoi scrisoarea dlui Sadoveanu din Luceafărul (15-16, 1905), drept autobiografie. Dintre critici, cari poartese drept pe dl S., se pomenesc ale dlor N. Iorga și Bogdan-Duică, iar dintre cele potrivnice a dlui Densușianu.

Dl Sandu-Aldea e caracterizat, după romanul »Două neamuri» și vol. de nuvele »În urma plugului», drept un scriitor dulce, un idealizator al țărănimii — Grigorescu scriitor — care în roman pledează oareșicum (»toți fără teză directă») poporanismul (!) dlui Iorga (orientarea recenziului dela revista franceză lasă de altfel și în alte locuri de dorit) și care în volumul »În urma plugului» — aici pomenește darea de seamă a dlui S. Pușcariu — amintește prin »dragostea duioasă pentru cei umiliți» pe Loti. (Condoleanțe aprigului critic dela Viața Românească așa de crud trecut cu vederea.)

În Memento se semnalează pe lingă planul »Vieții Românești», apariția în Bibl. p. toți a scrisorilor lui I. Ghica către Alexandri și primirea zdravănelui (!) roman Marin Gelea de D. Patrașcu. (M. S. R.)

Familia. A murit și biata Familie! Cavintul de încheiere al dlui Vulcan, venerabilul ei redactor, a înduioșat desigur pe cititori.

»Etația înaintată și sănătatea slăbită» l-au silit să înfașure »cu liniște» lamura Familiei, salutînd cu bucurie înținerimea mentă a continua cu succes mai mare activitatea literară.

Glasul acesta patriarhal și blind e din alte vremi, în cari nu era atîta zgomot, atîta pripeală. Azi n'au oamenii vreme nici să fie recunoscători. Iată cum moare Familia de pîlda, fără de lacrimi și fără de bocete. Oricum, prea sîntem hpsiți de sentimentalitate; prea ne închinăm numai rațiunii. Din ceata celor mulți cari și-au văzut pentru prima oară scrisul tipărit în Familia, din cei mulți, pe cari această revistă i-a făcut să simtă farmecul florilor de autor, numai poeta M. Cunțan s'a gîndit s'alerge la căpătîiul muribunde. Toți ceilalți au lăsat ca această revistă, la sinul căreia și-au trăit anii copilăriei atîtea talente, să moară părăsită, ca o mamă vitregă. Ei, cari erau datori să se îngrijească de o înmormîntare creștinească, cari trebuiau să fie cîntăreții ce petrec la groapă doica talentului lor — au lipsit. A lipsit și jalnică adunare a cititorilor...

În pustietatea ieroiilor nu s'au auzit decît glasurile orfane ale unor colaboratori nevristnici. Suspiniunile lor nepuțințioase și stridente au petrecut la groapă cea mai veche revistă românească.

S'au rostit cuvîntări funebreale — foarte puține. Parcă dispariția unei reviste, care a ostenit 42 de ani pe ogorul literaturii, ar fi meritat mai multă părere de rău, mai multe vorbe de mîngîiere adresate celui ce-a înființat-o și susținut-o. Mai potrivită cu însași viața Familiei și, în același timp, mai dreaptă, dintre toate cite s'au scris, e »Simbată seara» semnată »At» din Lupta (Nr. 7). Tot în acest ziar (Nr. 9), dl I. D. Palfîn își publică o critică severă, care a silit redacția să accentueze deplina libertate a autorilor.

† **Vincentiu Babeș.** Se duc unul câte unul frunții generației care a văzut cu ochii redeşptarea neamului românesc de pe aceste plaiuri. Noi generația mai tânără, ca să putem afla vrednicia lor, trebuie să ne întoarcem cu gândul la vremuri de restriște: să ne aducem aminte de povestea grea a eforturilor noastre auzite din gura părinților — ori citită, tot în fărime, prin cele gazete și cărți. Vincentiu Babeș a fost unul din reprezentanții frunții generației dintre 48—80; el a fost tipul omului harnic, priceput în multe, pe care, în lunga-i viață, îl găsim făcând de toate și luând parte la toate manifestațiunile vieții noastre publice.

Lăsăm să urmeze câteva notițe asupra vieții lui:

Vincentiu Babeș, născut în comuna Odonii (Banat) la 1821, și-a făcut primele clase în școala românească dela Biserica Sf. Ilie, absolvind apoi gimnaziul în școlile nemțești din Timișoara, Seghedin și Carloviț. Cursurile teologice le-a urmat în Arad, iar pe cele juridice la universitatea din Budapesta. La 1846 s'a întors în Arad ca jurat-notar al Tablei regești și nu mult după aceasta a fost numit profesor de pedagogie în Arad. La 1849, după ce obținuse diploma de avocat, a fost însărcinat cu administrarea școlilor rom. rur. (500) din trei districte banațene. Mai târziu, dimpreună cu Șaguna, Popazu, Bărnut, Petru Mocioni, E. Hurmuzaki, Laurian și alții, s'a înfașșat la curtea din Viena în chestia bisericii ortodoxe.

În viața politică a jucat mare rol. Pe la 1860 a publicat în limba germană: «Die Sprach- und Nationalitätenfrage in Oesterreich, von einem Rumänen». A fost ales deputat de patru ori pe rând în Sascia-montana odată în Sîn-Miclăuș (Toronto) și altădată în Biserica-Albă, ceroul grănițeresc.

Vincentiu Babeș a fost cel dintâi organizator al partidului național; a contribuit la cistigarea și asigurarea autonomiei bisericii gr.-orientale române; a redactat «Albina», organ al partidului național, a lucrat cu sîrguință pe tereu literar și a fost ales membru al Academiei Române încă dela deschiderea acesteia. Decedat în Budapesta la 21 Ian. st. v. (3 Februarie) 1907.

*

Șezătoare românească în Budapesta. Cînd am citit apelul comitetului aranjat al petrecerii din Budapesta, n'am fi crezut să se găsească cineva, care să fie împotriva. Nu, fiindcă astăzi, ori încetrău te-ai uita, îi vezi pe toți cu privirile întoarse spre acel loc, unde se spun, în fața lumii întregi, nemulțumirile neamului românesc din această țară. Nu e deci nimic mai firesc decît ca tot acolo să se aranjeze o mare demonstrație românească; sa se adune, de pe la vetrele lor, toți admiratorii luptătorilor noștri și, sub forma nevinovată a unui concert împreunat cu dans, să dovedească străinilor că Românii sînt un element de cultură, că reprezintă o forță, care trebuie respectată.

Pe lîngă acest argument de ordiu mai abstract, grosul generației tinere, îmbibată de cultură ungurească, e de bună credință, cînd afirmă că capitala acestei țări nu poate fi numai a Ungurilor. Trebuie să ne ocerim și noi într'însa o poziție cît de ne'nsemnată; să ne afirmăm în sîmul ei măcar odată pe noi.

Generația tinăra e adine convînsă că lupta ce se dă

acolo pentru drepturile politice, ca să poată fi încununată cu izbîndă, trebuie să se creieze în Budapesta un mediu românesc.

Iată cauzele cari au îndemnat pe tinerii din Budapesta să aranjeze acolo o petrecere mare, în cea mai încăpătoare sală din capitala Ungariei. Planul era să se invite, din toate unghiurile românești, cîteva părechi, cari, îmbrăcate în costume țărănești, să arete jocurile din diferite ținuturi. Minunata serată etnografică a dlui T. Brediceanu, pe care au văzut-o ceice au cercetat expoziția din 1905 de aici din Sibiu, era să se repete într'un stil mai mare. Acesta ar fi fost un mijloc de-a atrage cît mai mulți Români din toate părțile; de a impune cît mai mult cetățenilor din capitală.

Nu era deci vorba numai de-o petrecere studențiască, de cari au mai fost destule în Budapesta; era să fie o mare șezătoare națională.

S'a găsit însă un ziar, care, cu drept cuvînt s'a întrebat: Ce scop are șezătoarea din Budapesta? Sîntem noi așa de naivi ca să credem că vom cuceri simpatiile budapeștilor prin astfel de mijloace? Vrem într'adevăr să creăm în Budapesta un centru de întîlnire al Românilor din această țară? Vrem să ajutăm, fără a ne da sama, realizarea unui vis... neprielnic existenței noastre? ș. a. m. d. Argumentările Tribunei dela Arad au deșteptat luarea aminte a lumii asupra unui fapt, pe care, poate, mulți l-ar fi săvîrșit fără să-și dea sama dacă fac bine sau rău.

La un moment dat se credea că nu se va alege nimic de petrecerea proiectată.

Studențimea din Budapesta n'a renunțat însă la ideea șezătorii. După cîteva consfătuiri furtunoase s'a constituit într'un comitet numeros și așteaptă ca lumea românească să pelerineze la Budapesta. Se va ținea chiar și serată etnografică.

Poate se vor duce mulți atrași de capitală; se vor duce să admire frumoasele clădiri, să se uchine civilizației din capitală, — pe urmă se vor întoarce acasă cu păreri de rău, că nu pot sta mai mult în învîlmășagul acela cu atîtea farmece; se vor întoarce cu dorul în suldet de a revedea cît mai des capitala și cu regretul adine, că nici unul din orașele locuite de Români nu oferă atîtea petreceri ca acea Sodomă și Gomoră, care se chiamă Budapesta.

Studențimea putea să se mărginească dela început la o petrecere aranjată pentru colonia din Budapesta, care, fără îndoială, simte trebuința unei consolidări. În acest caz nu mai alarma nici presa nici pe bieții părinți cu fete mari.

Nu era greu de înțeles, ca sentimentele românești ale coloniei budapeștane, răzlețe și cam slabă de înger, se pot cultiva de bunii români, fără să se jertfească interese mari românești, adică fără să se întrebuițeze concentrarea, în Budapesta, a Românilor din întreagă țara ca mijloc pentru a trezi la viață românească și la sentimente de solidaritate o colonie, care cu greu va scapa de soarta ce singură și-o face.

Aproape în același timp se aranjează petreceri la Cluj și la Arad. Sîntem curioși; unde va preferi să meargă mai bucuos publicul nostru. La Cluj și Arad sau la Budapesta?

Revista noastră (Nr. 1-2, 1907) a d-nei Constanța Hodoș a fost înființată cu gândul de a aduna în jurul ei, dacă nu pe toate, măcar pe cele mai de seamă scriitoare române. Revista a și încercat toate mijloacele de-a cuceri simpatia cititorilor și colaboratorilor. Se vede însă că scriitorii noștri se concentrează tot așa de greu ca și surșitorii, din care cauză toate străduințele laudabile ale d-nei C. Hodoș n'au avut rezultatul dorit. — Cu începutul anului curent revista și-a pierdut caracterul ei feminin, primind premeriniri viguroase. Conducerea revistei a luat-o dl I. Gorun, alături de d-na C. Hodoș, având de colaboratori pe d-nii G. Coșbuc, G. Ranetti, N. Hodoș etc., pe lângă cei din trecut. Titlul revistei se împacă cam greu cu noua ei înfățișare. Acel posesiv egoist «noastră», îmbrățișat de cele două albastrele nevinovate, sînt niște anachronisme față de cuprinsul bărbătesc și larg al revistei.

În primele două numere găsim începutul unei comedii de moravuri «Șarpele Casei» scrisă de Vasile Leonescu, continuarea romanului «Felicia» de C. Hodoș, poezia «Arde Pădurea», după Carmen Sylva, de G. Coșbuc, poezii de Elena Farago, I. U. Soricu, G. Ranetti, care are și o minunată fabula, «Boul și civilizația»; apoi cronică artistică, cronică dramatică și notițele bibliografice, cari sînt o inovație și cari presupunem ca sînt redactate de dl N. Hodoș, judecînd după justetea și siguranța observațiilor. Dl I. Gorun scrie despre «Mulțimea revistelor», în care constată că o grupare a literaților în jurul unei singure reviste e cu neputință, în lipsa omului, care să-i adune. Un scriitor nu-i poate, fiindcă literații sînt un neam de oameni prin excelență iritabili, cari nu se prea suportă reciproc; iar un editor cu capital, care să aibă numai capitalul, fără gîrgăunii literari, e greu de găsit. O astfel de grupare a scriitorilor în jurul unei reviste, ar fi de folos literaturii, se întrebă autorul articolului? Fără îndoială ca ar fi. Spiritul de iutecere, cum e cel de astăzi, nefiind în raport cu puterea noastră de a produce, nu e o condiție a progresului. Întrecerea la noi nu e determinată de o forță creatoare pozitivă, ci de sentimente jicnite. Dușmanii revistelor literare produc rezultate contradictorii cu adevăratul scop al artei; revistele demoralizează și dezbină. Și pentru noi ce poate fi mai rău, tocmai în vremurile cînd visăm de o unitate, de o apropiere sufletească a Românilor de pretutindeni? În fine în luptele mărunte ale zilei se pierd eozergii, cari ar fi de un folos neosemănat mai mare, dacă ele ar fi puse în serviciul unor creațiuni durabile. Pilda cea mai bună e Viața literară și artistică, de care dl I. Gorun se ocupă în alt articol al R. N. Nu vom insista asupra cazului «ciudat», asupra «operațiilor de contrafacere» prin cari a trecut această revistă, fiindcă cazul nu e numai ciudat ci e și regretabil.

Viața literară și artistică. Sub acest titlu a învial «Viața literară», prohodită de noi și de întreaga presă românească. Învierea se datorește dlui Ilarie Chendi, care n'a putut lăsa fără răspuns afurisenile funebre ale dușmanilor literari. Călăuzit de principiul că «o forță nu se pierde în orice grupare ar munci ea, căci cei dinprejur nici nu-i ridică nici nu-i coboară valoarea» — s'a întovărășit cu cine a putut și a făcut revistă. Personali-

tatea dlui Chendi și talentul de caricaturist al dlui Iser sînt singurele note atractive ale revistei. Aceste sînt destul de interesante pentru a cuceri publicul, care are nevoie, pe lângă învățătura, și de distracție. Spiritul dlui Chendi unit cu talentul dlui Iser pot făuri săgeți amuzante pentru public și dureroase pentru potrivnici.

Fără îndoială că dl Chendi face un mare păcat, angajîndu-se la munca ingrată de a-și risipi talentul în hărțuiri mărunte. Credem că tuturor prietenilor și admiratorilor d-sale, le-ar fi părut mai bine, dacă asculta de frăsoșul apel al dlui G. Bogdan-Duică și se întorcea la seninătatea de odinioară, la munca mai statornică, de care pare a-și fi uitat cu desăvîșire.

Sămănătorul. Dintre revistele mai tinere S. a avut cea mai mare însemnătate pentru determinarea curentului românesc în literatura noastră. Tot S., prin articolele d-lui N. Iorga, a redesteptat în multe părți conștiința națională și dragostea de limbă. Productivitatea zilelor noastre e, poate, chiar roada unei tresăriri pripite, produsă de zgomotoasa activitate a S. Prin retragerea dlui Iorga din fruntea Sămănătorului, apostolatul acestuia s'a împlinit. Dela el astăzi lumea așteaptă roada traică și bogată, care o pot da frunțașii scriitorii ai generației tinere, țipăriți în fruntea revistei. Așteptările publicului desigur se vor și împlini. Primele 4 numere ni se prezintă cu poezii (multe traduceri) de A. Stavri, Șt. O. Iosif, D. Anghel, Z. Bărbănuș, I. U. Soricu, Lazăr Bliescu etc. și cu o povestire de M. Sadoveanu, una de N. Beldiceanu și sfîrșitul novelei «Din dragoste» de I. Boteni. Dintre poezii remarcăm, Sonet modern de Șt. O. Iosif, care pare a fi simbolic, dacă i-am înțeles bine intențiunile. — Inovația S.-lui cu rubrica științifică e una dintre cele mai fericite. Dl G. M. Murgoci povestește în cei patru numeri lucruri, cari interesează. Ne spune că știința pozitivă trece astăzi printr'un punct critic, că se găsește în vremuri de grea cumpănă, căci i se clatină temelile. Teoriile fundamentale ale științelor pozitive, prin sporierea cunoștințelor, a experiențelor, încep să fie trase la îndoială. Formularea unor noi ipoteze, în fizică, în chimie, în biologie etc. se așteaptă! — În «Școala geologică română» ne spune că prin conferința d-sale asupra arhitecturii Carpaților meridionali, ținută în Budapesta, la 10 Ian. n. a. c., a convins pe geologii unguri că lucrările lor trebuie să meargă mîna în mîna cu a geologilor din România, unde, pe lângă dl Murgoci, geologia mai are un distins reprezentant, în persoana dlui prof. univ. Ludovic Mrazec. În numărul 4 al S. dl Murgoci vorbește despre cutremurele de pămînt, despre stațiunea seismologică din Budapesta (institut de studiat și observat cutremurele), singura stațiune de primul ordin din Orient.

Convorbirile dlui M. Dragomirescu, între foarte multe alte cîndașeni, au și următoarea enunțaiune originală: «... o poezie, bunăoară, de a lui Cerna, face (!!) mai mult, decît toate poeziile acestui cîndaș al Ardealului» — adică decît toate poeziile lui Goga. Această declarațiune a dlui Dragomirescu poate că e izvorită din o convingere sinceră; d-sa poate că va și încerca să ne dovedească afirmațiunea asta cam într'o ureche, dar cine mai poate

crede că d-sa face «critică obiectivă, rece, așezată (?), care se ridică senină, dar fără slăbiciune (?), deasupra patimilor.» Cu toate acestea va fi interesantă critica amănunțită a unui profesor universitar de literatura română, dela cea dintâi universitate românească, asupra unui poet care a cucerit lumea în așa scurtă vreme și cu atita ușurință. Să o auzim! fiindcă faptul că Convorbirile »republică din nou« (!?) o poezie a dlui Cerna, și o declara de superioară tuturor poeziilor lui Goga, nu dovedește decât o măsură greșită de a judeca creațiunile artistice, fie că aceste se ocupă de »soarta omului«, fie de cea »a poporului.»

Așteptăm lămuririle dlui profesor universitar.

Din Gherla primim un »concurș la abonamente«, în care dl »dascăl și profesor de preparandies, Anton Domide, ne spune că, la 1 Martie, va scoate, acolo, de douăori pe lună, »Pedagogia Română.« Desfășurâ și programul revistei, care e foarte bogat. Unele puncte din acest program sînt cam anevoie de înțeles. De pildă punctul 2 ne spune că revista urmărește și »crearea pedagogiei române« (desigur numai pentru ținutul Gherlei, fiindcă în alte părți e creată), iar spre acest scop »va pertracta date (?) și studii dascălești din psihologia poporului nostru, precum puterea intelectuală eredită, înclinațiile poporului nostru, superstițiile de însemnată istorică și cele dăunătoare în dezvoltarea economică.« Am citat aceste câteva cuvinte ca o dovadă a greutăților de limbă, stii etc., pe cari vor avea să le învingă entuziaștii profesori dela preparandia din Gherla. Intențiunile lor sînt fără îndoială bune și de sigur nu le va lipsi nici stăruința de a aprinde un opaiț al culturii românești în acele părți pline de păcate. În ce privește forma, în care vor trebui să-și îmbrace învățăturile bune, își vor da silința să țină pas cu Românii din alte părți.

Ca pe orice semn de viață din acele părți, salutăm cu bucurie, deocamdată, bunele intențiuni.

O. C. T.

„Revista generală a învățămîntului.“ An II. Nr. 1, apărut la 1. Ian. 1907, aduce pe o extenziune de 80 pagini o mulțime de articole foarte variate și importante, începînd cu un remarcabil articol (reprodus și în broșură aparte) al d-lui Spiru Haret: »Școala naționalistă.« Dl Haret, ca fost ministru al școlilor, cunoaște foarte bine multe defecte ale politicii școlare din România. Arată, cum, în această privință, în cercurile dela conducerea școlilor stăpînește o neglijență culpabilă, o apatie, care face să se tolereze pe teritoriul regatului român lucruri nemai pomenite în țările vecine. În România sînt anume tot felul de școale străine, nemțești, ungurești, bulgărești, grecești, asupra cărora statul nu exercită nici un control serios românesc și cari tocmai din acest motiv pot să propage chiar ură și dispreț față de ideea de stat român. În școalele bulgărești se folosesc manuale și hărți geografice, cari »inglobează« provincia Dobroglia la Bulgaria. Școalele ungurești stău sub supravegherea unor inspectori din altă țară, din Ungaria, au chiar dascăli denumiți de aici și întrebunțează aproape exclusiv cărți imprimate aci. În școalele călugărișelor catolice sînt protestante credința strămoșească a Românilor e înfăți-

șată ca erezie, limba română e admisă numai ca obiect facultativ și o amărîtă de călugăriță avea ne-rușinarea să învețe pe elevele ei, că Ștefan cel mare a fost un cap de bandiți. Iar cînd dl Haret, în calitatea de ministru, a cerut unei asemenea școli să adauge la cartea de citire cîteva pagini, în cari să se pomenească și de Țara Românească și de Regele ei, s'a înscenat o revoltă, ca și cînd ar fi comis un sacrilegiu...

În astfel de școli firește că nu se dă nici o educație națională în senz românesc, diferitelor elemente eterogloate, cari mișunează în de D-zeu binecuvîntatul regat al României. Dimpotrivă prin ele se înstrăinează chiar unele din vîrstarele tinere ale poporului nostru. Și »sufletul românesc trebe să fie inalienabil, mai mult chiar decît pămîntul românesc.

Față de aceste stări de lucruri dl Haret, arătînd ce fac Germanii cu școalele polone din Posen și Ungurii cu școalele naționalităților, propune nu desnaționalizarea școlilor eterogloate, ci numai un control mai sever și mai conștiincios din partea organelor statului, dela cari s'ar putea aștepta crearea și sprijinirea pe toată linia a școlii naționaliste, care să recucerească tarimul pierdut prin condamnabila în diferență și inerție de pînă acum.

N. Iorga: »Ceva despre Ardealul românesc« și »Viața culturală românească de astăzi« sînt două conferințe istorice, tratînd părți însemnate din viața Românilor ardeleni. Cea dintîi este o privire repede asupra întregului trecut al Ardealului românesc, iuzistînd mai ales asupra epocilor culminante și mai luminoase din acest lung trecut de patimi, caracterizat de N. Iorga foarte nimerit prin următoarele șire:

»Vedeți: aceasta e o istorie de durere, cum nu se mai fîrîlînește în istoria nici unei țări, nici unei seminții de oameni. Sînt popoare vrednice, sînt popoare ticaloase, sînt popoare proaste, sînt popoare greoaie și popoare înșelătoare: Slavul e perfid; Germanul e încoet; atitea popoare n'au credința: graeca fides nulla fides, se zice din cele mai îndepărtate timpuri. Va se zică sînt popoare, cari poartă ac scris pe fruntea lor, că sînt osîndite la slăbiciune și popoarele acestea, printr'un joc ciudat al împrejurărilor, au noroc, au fericire; neamul nostru însă n'a avut nici noroc, nici fericire, și dacă este un loc, unde am avut puțină fericire, este acolo, în Ardeal și părțile vecine.

A doua conferință a fost rostită în sala festivă a »Muzeului Asociațiunii« din Sibiu cu prilejul sfințirii catedralei mitropolitane și a produs în rîndurile tinerimii de aici o însuflețire nemai pomenită. Păcat, că n'a putut să apară și această conferință în întregime, cu toată bogăția de imagini strălucite și cu tot belșugul de frumșeți scînteietoare, cite s'au revărsat în acel neuitat moment în sufletele cuvioase ale ascultătorilor uimiți.

D. P. Opreșu: Benjamin Franklin (Din viața oamenilor mari) e conferința, ce a ținut harnicul director al gimn. din Brad și corespondentul asiduu al Telegrafului Român, în presara Sf. Andrei, cu gîndul să îndemne și pe alții a urma preceptele severe, dar înălță-

toare, care se desfac din autobiografia și din întreaga activitatea americană a celui «care a răpit fulgerul din cer și sceptrul din mîna tiranilor» (după cum îl caracterizează un hexametriu latin).

La sfîrșit se dă o modestă bibliografie, din care lipsesc însă cu desăvîrșire lucrările românești despre Franklin, cum sînt cele ale profesorului I. M. Rîureanu, care a tradus chiar operele lui B. Franklin pe la 1888 sau broșura de popularizare apărută în 1904 cu titlu «Energie, Muncă și Economie» ca Nr. 4 din «Biblioteca Profesioniștilor, unde e schițată scurt dar frumos și cu oarecare avînt «Viața și opera lui Franklin». În Convorbiri Literare de pe 1888, pare-mi-se, încă s'ar fi putut găsi unele lucruri cu privire la «Călimărarul Virtuților» iscodit de Franklin.

Ne surprinde, că dl Oprîșă, care e și profesor de limba rom. (!) întrebunțează cuvinte ca imbiemînt (p. 12) îndemînăcie (p. 30) și locuțiuni ca cea dela p. 4: «Genialul Mirabeau a esclamat asupra-i» (sc. despre Franklin)!

Dr. E. Dăianu: Biserica lui Bob în Cluj — cuprinde însemnări despre zidirea bisericii gr.-cat. din Cluj, zidire ridicată cu banii vlădicului Bob și prin stăruințele necurmate ale bunului român Mihail Orosz, care a fost la începutul secl. XIX secretar la guvernul transilvan din Cluj. Dl profesor Dr. Ioan Rațiu din Blaj a pus părintelui Dăianu la dispoziție întreaga corespondență, privitoare la zidirea bisericii și la începutul parohiei, corespondență, din ale cărei fragmente, publicate în broșură, Orosz apare, prin planurile sale eroice cu o largă prevedere și prin puterea de inițiativă, cu mult superior lăsalnicului (sic! p. 18) și dibitorului vlădica slabit de toate boalele iernii și ale bătrîneții, care cu toate acestea a continuat a păstori încă vr'o 28 de ani, întru blîndețe și supunere...

Păcat, că expunerea istorică se curmă cu capitlul al 3-lea și cu scrisorile lui Orosz. Am fi fost mai bucuroși să citim în cap. 4, în loc de descrierea amănunțită și sentimentală a celor trei icoane, continuarea istoricului pînă în zilele noastre, ca să fim putut afla, cine a mai urmat după popa Nemeș, care de pe amvon «vorbia fără carte» spre marea mirare a celorce alergau să-l asculte, și după Vajda cel cu destulă vază în fața străinilor, dar care se plîngea în continuu lui Bob, că n'are din ce trăi (Kasze Imbrekate și nui tse minka, cum scrie însuș Bob pag. 24.)

I. L.

Greva școlărilor din Polonia. În școlile populare polone, aflătoare în răsăritul și Nord-Estul imperiului german, limba de propunere a fost cea polonă pînă prin anul 70 al secl. XIX. De atunci însă a fost înlocuită cu cea germană. Dintre toate obiectele de învățămînt, singur studiul religiei măi rămînea să li se propuna copiilor în limba lor maternă, cea polonă. De un deceniu însă Schulmeisterii, trimiși de guvernul prusac în părțile acestea, au început să propună succesiv și religia în limba germană, în mod abuziv firește. Împotriva acestui despotism al limbei germane presa polonă a dat alarma, chemînd la luptă și împotrivire pe toți frunțașii. Marele romancier Siemkiewicz n'a lipsit nici el

pe Poloni de cuvîntul său de îndemn și îmbărbătare, iar împăratului Wilhelm i-a adresat o scrisoare demnă, luînd în apărare limba și națiunea polonă. Tot asemenea vrednicul mitropolit Dr. Florian de Stablewski, înainte de a se muta la cele vecinice, a adresat poporului său printr'o strașnică pastorală sfaturi prețioase, cum să-și cultive și păstreze limba, de care voiesc să-l despoaie circumitorii. Din toate aceste îndemnuri a izvorit, la începutul acestui an școlar, o impunătoare mișcare: 40,000 băieți poloni s'au pus în grevă, nevoind să măi dea dascălilor germani răspunsuri pe nemțește din religie. Zguduitoare privește: copii nevîrstnici înrolați la o luptă atît de îndărătnică pentru apărarea limbei materne. Dascălii s'au folosit de cele mai nepedagogice mijloace împotriva micuților răs-vrățiți. Scrisoarea următoare arată unele din ele. Gazetele au adus știri și măi îngrozitoare. Așa d. p. un dascăl s'ar fi dus cu revolverul în clasă și cînd băieții au denegat răspunsul, a început să împuste, ca să-i sperie. Aproape toți copilașii s'au îmbolnăvit de spaimă. În schimb și dascălii au avut multe de suferit. În cele măi multe locuri au fost luați la goană, huiduiți și periclițați chiar în existența lor. Iată ce rezultat a produs curențul de germanizare față de o fracțiune destul de mică a poporului polon. Curente similare nici în alte țări nu vor putea ajunge la un sfîrșit mai bun. Și cum istoria se repetă și cum iarăși sînt popoare, cari nu voesc să învețe nimic din istorie și din pațania altora, n'ar fi mare minune, dacă peste cîteva decenii s'ar inscena asemenea greve școlare și prin alte părți.

O scrisoare. «Predarea religiei în limba germană a fost introdusă în școala noastră în luna Iulie 1906. Fiecare elev a primit gratuit dela profesor un catechism nemțesc. Părinții noștri aflînd despre aceasta ne-au interzis de a răspunde pe nemțește la lecțiile de religie; ne-au poruncit să înapoiem catechismul profesorului, căruia i-am și scris cîte-o scrisoare. În aceste scrisori, părinții noștri spuneau că ne interzic de a răspunde pe nemțește. Cîteva zile, întrebați pe nemțește am răspuns în aceeași limbă; dar în curînd, un elev de clasa întîia, adevă dînr'o clasă cu mine, a declarat profesorului că nu va măi răspunde în nemțește, pentrucă părinții i-au interzis; eu și șase colegi de-ai mei, am declarat același lucru și din aceeași cauză.

Profesorul nostru, dl Loesch, a voit să ne convingă că nu trebuie să facem prostii și că trebuie să răspundem în nemțește; în caz contrar, adevă dacă n'am vrea să răspundem, eram amenințați cu arest de două-ori pe săptămîină cîte două ciasuri de fiecare dată, precum și de a fi reținuți în școală pînă la vîrsta de 16 ani (obligațiunea școlară sfîrșește la 14 ani); era să fim foarte aspru pedepsiți pentru cea măi mică greșală.

Am fost puși la arest, pentru întîiadată, la 16 August 1906; erau cam vr'o 60 de fete și băieți în grevă și am rămas la arest împreună. Ne bătea pentru orice fleac.

La 5 Novembre 1906, dl Loesch m'a palmuit pentrucă, fiind arestat, făcusem prea puține lecții. După acest incident, vătîndu-mă de durere de cap, dl Loesch m'a dus la medic (Kreisphysikus), care m'a cercetat.

Nu știu ce va fi zis medicul; știu numai că m'a durut capul timp de o săptămîină și că n'am putut merge la școală. De-atunci dl Loesch și-a concentrat toată furia

asupra mea. Mă numia: »stilhar», »ipocrite», »Iudă»; cînd ne vorbia nu întrebunța decît expresii ca: »porc de căni», »porci de bilciu», »zdrențuroși», »pungași» ș. a.

Odată, într'o recreație, dl Loesch s'a apropiat de mine și m'a lovit cu bastonul său peste cap spunindu-mi că acest baston îl costase douăzeci de mărci, dar aceasta nu-l împiedecă de a mi-l frînge pe cap. Această pedeapsă mi se convenia, pentru că la lecția unui alt profesor, dl Heier, risesem cu colegii mei.

În Novembre 1906, în oara de matematică, dl Loesch pedepsea pe elevul Nowakowski; eu m'am întors din curiositate. Dl Loesch începu să mă insulte și, adresîndu-se întregii clase zise:

— Uitați-vă la tilharul ăsta, par' e'a ieșit din codri.

În timpul lecției de gimnastică, elevul Sieji tușise puțin; profesorul, crezînd că eu sînt vinovatul, m'a insultat și m'a bătut peste spate, numîndu-mă »bandit»; i-am răspuns că toți sîntem bandiți; m'a apucat de urechi și m'a ridicat dela pămînt.

Înainte de grevă eram socotit ca unul dintre cei mai buni școlari. Nerăspunzînd în nemțește la religie, am fost amenințat de a fi trimis într'o casă de corecțiune. Bătut în toate zilele, amenințat cu casa de corecțiune, am fugit cu alți doi băieți; pentru cheltuieli am luat cu mine optsprezece mărci și șasezeci de pfenigi, pe cari i-am cîștigat, iar nu furat, precum au scris-o ziarele germane. Și eu și camarazii mei am fost opriți și readuși la părinți. Învăț acum nemțește, ca și mai înainte; dar nu voi răspunde în nemțește la catechism.

Așa să-mi ajute Dumnezeu! *Maximilian Siewlik.*

(Autorul acestei scrisori, Maximilian Siewlik, s'a născut la 11 Octobre 1892 la Srew, din care Nemții au făcut Schwimm. Cerceta școala din sat și a luat parte la grevă. Primarul satului a constituit un juriu, care l-a condamnat să fie închis într'o casă de corecțiune. De altfel n'a fost singurul condamnat, au fost nenumărate cazurile de felul acesta.)

Știri. Anul acesta, împlinște, societatea »Transilvania» din București, 40 de ani de existență. În adunarea generală, prezidată de dl Al. Miclescu, s'a hotărît să se ridice un bust lui Alexandru Papiu Ilarian, întemeietorul societății.

* În Comitetul societății literare »Société des gens de lettres» din Paris e vorba să se admită și o scriitoare, ceea ce nu s'a mai pomenit dela Georges Sand. Propunerea a fost făcută de dl Jules Bois și se crede că scriitoarea primită în comitet va fi Daniel Lessneur.

Românele nu se lasă mai prejos și la congresul institutorilor din Plocești, institutoarele au cerut să li se incredințeze și lor postul de revizor școlar...

* La inițiativa și cu sprijinul dlui Gheorghe Pop de Băsești, dl cand de avocat I. Ci. Iuga a înființat, în Băsești, un cor popular, care, sub conducerea d-sale, a debutat mai zilele trecute, într'un concert foarte bine reușit. Concertul s'a ținut în sala școlii împodobită sărbătorește, tot cu crengi de brad și cu cusături și fâsături

românești. În ziua concertului, corul a cîntat, dimineața în biserică, liturgia de G. Dima cu o acuratețe care a impresionat.

* După minunile nenumărate ce ni le-a dat știința: telefon, fonograf, cinematograf, telegrafie fără sîrmă, — ne mai dă azi, profesorul Korn din Mînich, cea mai minunată minune: Telefotografia, adică transmiterea instantanee a unei fotografii prin telegraf. Acum 40 de ani și mai bine, părintele Caselli inventase un aparat, pantelegraful, prin care, încă din 1862 se trimiteau dela Paris la Marsilia deseme, planuri și scrisori. Aparatul era însă cu mult prea imperfect ca să se pună în circulație permanentă. De atunci s'au încercat mulți să rezolve această interesantă și prețioasă chestiune științifică.

Tînărului profesor Korn i-a fost rezervată izbînda. Nu de mult, la Paris, într'una din sălile revistei »Illustration», s'a experimentat minunata descoperire. Experiența a reușit pe deplin. Fotografia președintelui Fallières trimisă la Lion, după un parcurs de o mie kilometri, s'a reîntors, tipărindu-se pe aparatul înregistrator, așezat în unghiul opus al salei.

Inventatorul și-a sfîrșit vorbirea anunțînd posibilitatea unei noi descoperiri și mai miraculoase. Dînsul spune ca aparatul telefotografic e poate înaintemergătorul unui aparat, care ne va permite să întrezărim persoanele cu cari vorbim la telefon!

Profesorul Korn a încheiat un contract cu redactorul revistei »Illustration», René Baschet, prin care acordă acestuia monopolul telefotografiei pentru Franța, cum și dreptul de a instala aparatele transmîtoare în toate țările afară de Germania, pe care dînsul și-o rezervă.

* Celebru poet italian G. Carducci a încetat din viață în Bolognia, în 15 Februarie n. a. e. Vom reveni în numărul viitor.

* Mulțumită stăruințelor neobosite ale d-lor: Colonel Lupu, Dr. Sterie Ciurcu și Dr. Cioban, Români din Viena au avut fericirea să asiste, în ziua de 21 Ianuarie st. n. la sfințirea unei capele românești în capitala Austriei. (Palatul Dietrichstein I., Löwenstrasse 8.)

* În mai toate orașele și orașelele din România se organizează pe întrecute petreceri și concerte din al căror venit se proiectează înființare de biblioteci; pildă ce s'ar putea urma și la noi.

* Cercul »Tinerimea» din Tirgoviste și-a început șezătorile. La una din aceste șezători a citit D. Brătescu-Voinesți din novelele sale.

* Unirea principatelor s'a serbat în toată România cu o căldură și animație, parecă necunoscute pîn' acum. Între altele: la București, în sala Ateneului, cuvîntarea dlui D. Onciul și conferința insufletitoare și de toți laudată a dlui Delavrancea. — La Craiova: dimineața teatru, jucat de soldați pregătiți de dl locotenent Vulovic. sara serbarea »Ligei» în sala Teatrului Național, cu puncte principale: Conferința dlui N. Iorga și arii naționale, cum și bucați clasice, cîntate de d-na Vetaria Triteanu din Sibiu. La Giurgiu, concert, citire de poetul Iosif și conferința de dl I. Scurtu. — Și cam acelaș program bun și frumos s'a repetat la toate școlile din țară.

Dări de seamă.

C. Sandu-Aldea: Două neamuri.

București, Minerva. 290 pp. Lei 1.50.

Di C. Sandu-Aldea este unul dintre cele mai viguroase talente, cari s'au ridicat în deceniul din urmă. Caracterul impulsiv, războinic al creației lui e o notă fundamentală a spiritului literar de astăzi. Prin aceasta și prin vioiul colorit de sănătate putericeă al tuturor scrierilor lui e urșit, par'că, să ajungă în curînd cel mai iubit povestitor pentru Ardeleni.

Numele dlui Sandu-Aldea îl cunoaștem de demult. La sfîrșitul veacului trecut apărea în București revista «Floare-Albastră», care a pătruns și la noi. În răposata «Familie» s'a scris, în bine, despre ea. Aici s'a impus luării aminte a unora scriitorilor noștri, nu atît prin poezii cît prin notele de drum semnate S. Voinea și prin schițele iscălite C. Răsvan. Mai apoi, în colaborare cu dl H. Chendi, a tradus într'o frumoasă limbă curată «Ziua învierii» de H. Ibsen (Orăștie, 1900), «Joan Botezătorul» al lui Sudermann (tot acolo, 1901) și actuali înții, cel mai însemnată valoare literară din toate freii, ale dramei «Sora Beatrice» de Maeterlinck (Familia, XXXVI, 1900, p. 97).

Într'astfel în viața noastră literară, la doi ani după încetarea «Florii-Albastră» trece la «Sămănătorul», revista scoasă numai atunci, — mai apoi și la «Luceafărul» — unde publică pînă astăzi. În 1904 își adună unele schițe și impresii de călătorie și le da sub titlul «Drum și popas». Eveniment literar n'a fost cărticea aceasta, dar a fost și este o lectură bună, curată, atrăgătoare prin bogăția culorilor, a imaginilor și a dragostei de țară și de țărăn, a fost o promisiune hotărâtă. Ea s'a împlinit prin volumul «În urma plugului» (1905). Persoanele din năvălele acestea nouă sînt cioplite din credențe, sentimentele lor sînt profund zguduitoare și fiecare acțiune a lor e un trăznet: după calitățile literare din primul volum, «În urma plugului» aducea un talent aproape format, mare și original.

În vara anului trecut dl Sandu-Aldea a scos al treilea volum: Două neamuri. Volumul acesta înfățișează războiul tăcut, fără zingăt de arme, pe atît de dureros pe cît e de nesecat gîndul omului rău în iscodirea de planuri viclene, pentru a-și incurca în mrejele lor dușmanul, acest crîncen războiul cu lovituri de fiecare clipă dintre neamul românesc și reprezentanții acelei urgisite clase de paraziți, care e a arîndașilor străini. Sfîrșitul războiului nu poate fi altul decît cel cunoscut: după ani grei de muncă fără odihnă, din care țărănul se alege numai cu coșulețele goale pentru vreme de secetă, după sudoarea frunții picurată vara și iarna, înghețată pe locul unde a frîsărit, ale cărei roade se îngămădese în punga și în hambarele arendașului, după revolta fără vîrsare de sînge, birnesc cei mulți, birnește rînduiala firii, birnește neamul nostru. Dar e o învingere, care nu se repetă pe toată linia. Dupăce izbutesc țărănii să se izbăvească de lepra grecească, fiul arendașului birnește, el, la oraș. Și e de o frumusețe dureroasă orizontul larg, pe care ți-l deschide sfîrșitul cărții dlui Sandu. Pe Mișu Livoridi îl alege deputat cetățenii din București. Și astfel, dupăce ai crezut o clipă că biruința satului Vultureasca

e zdrobitoare, murmuri și tu: «Da!... Da!... Neamul Livarizilor... Se ridică... Murmuri, iar închipuirea țese povestea unor noi svireoliri, îți perindează aicea unei unor noi hărțueli pedorite, pînă vom ajunge ca neamul să fie stăpin și în orașe.

Pentru a zugrăvi desăvîrșit aceste fapte nu s'ar fi putut găsi un procedeu mai potrivit decît acela pe care l-a ales dl Sandu-Aldea. Cum s'ar fi desprins mai impunător taina aceluia lucru mare, care e vitalitatea poporului nostru, decît arătînd legătura dintre el și «farmecul puternic al pămîntului negru și dornic», legătura dintre țărăn și «acea înfiorare de vînt, care înviorează, însuflește cel mai mic firisor de iarbă?» Decît înfățișînd toți oamenii unui sat, dela copiii de școală crescuți după poruncile vremii de azi, dela puternicul tineret harnic la muncă și la joc, discret în dragoste, pînă la hodorigita babă purtătoare de vești și de farmece? Decît lămurind o bunăînțelegere dintre preot, învățator și poporenii, cum există în unele comune, apropiînd-o de ideal sub îngrijirea ocrotitoare a boierului pămîntean? Și cum s'ar fi simțit mai respingător crima unui străin, care se face vinovat față de marea sufletului și pămîntului nostru, față de bunătețea primitoare a inimii noastre, prin răpirea chibzuită, calculată, de fiecare zi, decît mărturisind — aici cuvîntul are și adevărul lui înțeles bisericesc, — pungășile lui Iani Livaridi, dela învoiele împovătoare pentru sătoci pînă la aducerea pe capul lor a unui crișmar grec. — vedeți, nu-i tilhnea să mulgă singur!

Prin urmare vor fi, deoparte, boierul Măcieș cu preotul Vărsătoreanu, cu dascălul Curpen, cu voinicul flacău Pleșea, cu Mărioara lui Crivaș, cu toți ai lor, chiar cu crișmarul lor Năstrupă, iar de cealaltă parte va fi arendașul, cu plăcușile lui hrăparețe, cu bucuria pentru fiecare ban nou, cu fiul său otrăvit la suflet de lene și de ignoranță, cu crișmarul lui Nicolai.

Acestea nu sînt numai aiceva nume, cele mai multe cu foarte frumos sunet grecoșesc, două-trei străine, ci fiecare dintre ele îl poartă un om viu, deosebit de toți ceilalți. Fiecare e cu gîndurile lui, cu năcăzurile lui, unii chiar cu tragedia durerilor. Ui-te, asta e boierul Măcieș, chionit greșit de mustrarea cugetului, pentru că și-a arendat, într'un moment de desnădejde, moșia unui grec îndurerat că nu-și poate strînge în brațe fata, copila lui din flori; ca să-i poată face totuși un bine cînd se va mărita, înzestrează fete din sat pînă îi va veni și ei rîndul. Celalalt, colo, e Nicolai Pleșea, beat ca de un vin tare, de dragostea lui cu Mărioara, frămîntat în toată ființa lui cînd se învrăjbesc de nimica, pierzîndu-și, la moartea ei, rostul vieții pentru cîțva timp. Iar mai presus de toți și de toate e Mărioara, cu povestea ei luminoasă ca o zi de soare și întunecată ca moartea; paginile cele mai mișcătoare ale cărții dlui Aldea, înduioșătoare pînă la lacrimi, sînt cele despre fata lui Măcieș. Astfel e fiecare, cu întîmplările lui alese după însemnătate, pe cari viața, în cursul ei veșnic, le amestecă și le desface, desfășurate în lărgul oîmpului, în horele întinse și furtivoase, sub bătrînul cîres din grădina ale cărui: «Ramuri din vîrf, rămurelele subțiri nu se mai vedeau: erau

numai niște linii, niște arcuri de flori, cari se atingeau, se sărutau lin, plingeau petale albe și fragede, cari tremurau în strălucirea zilei ca niște fulgi de argint. Pe alocuri răsăriau virfuri de crenguțe scuturate, și ele aveau înfățișarea unor mici sulțe cu minerele împodobite. Iar prin greul de floare al crăcilor mai groase pătrundea lumina veselă a soarelui de primăvară...

Și sînt unele părți, cum e întreaga poveste a dragostii dintre Pleșea și Mărioara, cum e scena în care flăcăul trag sorți, cum e descrierea satului în vremea secetii, cari n'au părădit în literatura noastră, unde e vorba de țărani și de viața dela țară, nici ca pătrundere și observație justă, nici ca cumpăt în redare, nici ca gingașie firească. De altfel în volumul întreg găsești acea precizie fină, clară, a fiecărui amănunt, care arată pe artistul stăpîn al sufletului și al imaginilor.

Chiar și figura arendașului, un tip atît de antipatic, de respingător, atît de primejdios l-a zugrăvit fiindcă se îmbie la o tratare prea puțin obiectivă, e descrisă fără exagerări și fără grotesc, avînd într-o anumită clipă și ceva atrăgător: atunci cînd se gîndește cu amărăciunea părintelui înșelat la moleșirea fiului lui.

Aceasta e cartea celor „Două neamuri”: adevărata ca însăși realitatea faptelor, îmbrăcată în haina unei rare frumseți literare. Voiu da o singură pildă, asemenea căreia găsim destule, ca să se vadă rarile însușiri ale dlui Sandu.

Neculai Pleșea se întoarsese de Rusalii, în permise, fără să știe nimic despre moartea Mărioarei. În horă nu se putea prinde, fiindcă lipsea cineva. Sta cu Navodaru la o parte și se uita la lume. Iar într'un tîrziu, văzînd că nu mai vine fata lui Crivăț, întrebă:

— Dar Mărioara nu-i acasă azi?

Celalalt se întunecă la față și răspunse, uitîndu-se în altă parte:

— Nu! S'a dus... — Unde? Departe? — Tare departe!

Pleșea nu înțelegea.

— Unde?

— Pe lumea cealaltă.

— Ce?... Cum?... A murit?...?

— De astă-primăvară...

Celalalt însă i se uita în ochi și-l strînse de braț: A murit?

— A murit, măi frate!...

Neculai Pleșea primi o lovitură de maiu drept în moalele capului. Stătea cu ochii 'n jos, zdrobit... Și 'ntr'un tîrziu își pironi privirea în ochii lui Stoica: Frate de cruce-mi ești tu?... Frate?... Cine ești!... De ce nu mi-ai dat de știre?

Să ridică apoi de pe scaun și porni acasă... Acum n'avea la ce mai sta în Vultureasca. Trebuia să plece, să plece departe pe un drum lung...

Smaranda îl văzu întrînd întunecat în casă și înțelese că flăcăul ei atase de moartea Mărioarei. Nu îndrăznea să-i spue nimic, ci se uita la el, cu o privire umilită, smerită... Și cînd flăcăul își strîngea legătura de drum,

ea păru că înțelege ce are el de gînd să facă și îndrăzni să-l întrebze:

— Dar ce faci, maică?

Și era atita smerenie în întrebarea ei, atita rugăciune caldă în ochii ei, atita teamă de a nu-l scăpa, încît flăcăul nu putu răspunde deocamdată. Se uita la ea și simțea cum îl înfloara caldul izvor al lacrimilor și vede bine că de nu va pleca acum, pe loc, încețînd din falcă, în clipa următoare nu va mai pleca. — Și nu plecă. Lasă legătura pe marginea patului și își puse minile la ochi:

— Maică, maiculiță... Mărioara...

Stejarul mîndru fusese frînt de furtună...

Cartea dlui Sandu-Aldea se citește atît de mult, atît de pasionat și cu atita entuziasm nu numai fiindcă are o largă parte de actualitate, care preocupă astăzi pe toți Români, ci mai ales pentru partea, și mai largă, a omenescului veșnic. Aceasta îi asigură viața pînă va trăi țărăimea românească și pînă se va vorbi limba acestei țărâni.

Ion Duma.

Poșta Redacției.

Despre rezultatul premiului publicat în Nr. 17—18 din 1906, precum și despre lucrările intrate la acest premiu vom vorbi în numărul viitor.

D. Mărăcineanu, Buzeu. Abonamentele pentru profeți, învățători și studenți, în România costă cor. 12.

Un bacalaureat modernist, Braila, alegeți-Vă Berlinul. Dreptul nu-l puteți urma în același timp, adecă nu puteți să fiți înscris. Diplomele din Germania se echivalează de Universitățile din România, dar se cere examenul de capacitate pentru profesorat. Nu știu pozitiv, dar cred că veți putea fi primit și cu secțiunea modernă. Condițiuni speciale nu sînt.

Scoarțe pentru „Luceafărul”.

Aducem la cunoștința onorațiilor noștri cetitori că pentru compactarea revistei „Luceafărul” pe 1906 am comandat niște scoarțe solide, împodobite cu motive de cusături românești în mai multe colori.

Toți aceia, cari doresc să le aibă sînt rugați să ne trimită suma de 2 Cor. pînă la mijlocul lui Martie, ca să știm cîte bucăți să comandăm.

Copertele vor fi gata și se vor expedia pe la sfîrșitul lui Martie.

Redactor: OCT. C. TĂSLĂUANU.

Cumpărați numărul jubilar Carol I. Prețul 1 cor. 10 bani.